

טז ויקח קרח בן יצהר בן יקנת בן יצהר בר

לקח בדיר

רשי

א פי קרוב לפשוטו ומונה יפה בלשון הכתוב, ואמר זאת לפי שהכתוב חסר וקילר מאוד בפסוקים הנאים וכמעט כולו אומר דרשוני, ועמיד רבינו לפרשם על פי מדרש מנחומא, לפיכך הקדים הקדמה זאת (רא"ם): (ב) הפי לקח עצמו את עצמו, כלומר לבו לקח אותו, וחסר חיצת לבו, וכאלו אמר ויקח לבו את קרח, ואין הפי שלקח את גופו של קרח, אלא לקח דעתו, כי זה כל האדם, ואין פי ללד זד מקומי להיות נחלק בריחוק מקום, אלא שדעתו להיות נחלק מהם להיותו בלד ובאופן אחר מן דעת העדה, שהעדה

א ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי נחומא: ויקח קרח. לקח את עצמו ללד אחד* להיות נחלק מחוך* העדה לעורר על הכהונה, וזהו שחרגס אונקלוס ואחפליג* נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת (תנח" - במ"ה), וכן (אויב ע"ו י"ג) מה יקחך ללך, לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם, דבר אחר* ויקח קרח משך ראשי סנהדררות שבהם דבצרים (שם - שם), כמו שנאמר (כ" כ"ה) קח את

שינוי נוסחאות אחר. משאר.

הסכימו וקבלו כהונתו של אהרן ודעתו היה לערער על הכהונה, ועל זה מביא רביה מאיוב, כי שם מפורש בכתוב מה שחסר כאן, שאמר מה יקחך ללך, כל זה מדברי הרא"ם ז"ל, גם הביא לשון הרמב"ן ז"ל שהרבה לטעון ולהקשות נגד רבינו, והאר"ך המזרחי לבאר שבאמת אין חילוק ביניהם כדעת הרמב"ן כדעת רבינו עיי"ש: (ג) האמת שכל מחלוקה שייך לומר לשון קיחה וחלוקה שאם ראובן במחלוקה עם שמעון א"כ לקח לבו של ראובן את ראובן להיות נחלק משמעון, וכן הוא בלד שכנגדו בשמעון, וזה מקורה ושורשה של כל לשון מחלוקה, לזה כוון רבינו ליישב למה אמר הכתוב לשון זה דוקא כאן במחלוקה זו, גם מיותר הוא בכלל, כי מה יהיה חסר אם יאמר ויקומו קרח וגו' לפני משה, לזה אמר שמשונה זו משאר מחלוקה, שאם חולקים מועטים עם מועטים או רבים עם רבים לא שייך לומר על זד אחד שלקח את עצמו כי מאן יימר לן שראובן לקח אפשר שמעון לקח, משא"כ כאן שיחידים חולקים עם כל העדה א"כ קרח הוא שלקח את עצמו, וזה הוא מה שרצה הכתוב להדגיש ולהודיע במאמר זה שהגם שהיה נגד כל העדה אעפ"כ ויקח קרח (ג"א), ובסה"ק דברי דוד כתב שהענין הוא כי לפעמים קפץ אדם לתוך מריבה או לעשות עבירה בלי להתחשב מה הוא עושה, אבל גרוע מזה אם נכנס בה ביישוב הדעת ובהכנה, וזה שפירש רבינו שלבו של קרח לקחו כלומר עשה חשבונות ותחבולות בלבו ולקח את דעתו לא פתאום, ומביא רביה מהאונקלוס שלא אמר ואפליג אלא ואחפליג דהיינו על ידי אחר, וכן הראיה מאיוב: (ד) מביא רביה מהאונקלוס על הענין שקרח פליג על כל העדה, אבל לא על פירוש המלות כידוע דרכו של אונקלוס במקומות רבים שלא לפרש פירוש המלות כדי להסביר את הענין, כי לפי האונקלוס היה צריך לכחוש ויוקח קרח והיה פירושו שנתלקח ללד אחר או ויתחלק שפירושו נחלק מן העדה: (ה) לפי דבר אחר יהיה יותר מדוייק ויקח קרח שלא יהיה חסר חיצת לבו, וזה ללדו לא די, שא"כ מקומו בפסוק הסמוך ואנשים מבני ישראל ר"ל, ואם תמלא לומר שגם את דתן ואבירם ואון בן פלת לקח שגם

אור החיים

טז א. ויקח קרח וגו'. צריך לדעת אומרו ויקח"ה, ורז"ל אמרו (במד"ר י"ח) לקח עצמו ללד א', ולדרך זה חסר עצמו, כי זכרון קרח"ה הוא לומר מי הוא החולק וחסר הנחלק, ואם כוונתו לומר כדברי אונקלוס ואחפליג, אין שיעור חיצת ואתפלג כשיעור חיצת ויקח"ה, אלא שהתרגום מפרש המכוון, והגם שדביריהם אמר עוד יש לאלוה מילין לדייק

אור בדיר

א ולא אמר מה לקח. (ב) פי' וא"ת כאלו נכתב ויקח את קרח, זה אינו, שהרי צריך חיצת קרח שהוא היה הלוקח, ולפי"ז היל"ל ויקח קרח את קרח. (ג) שהוא לשון נתפעל, ודי א"כ פעם א' חיצת קרח. (ד) שהיל"ל ויתחלק או ויתלקח.

אחריו, קחו ע קחת בן לוי. על עצמו שלא מ"ע וי צקבלם קרח צהחיוסו (דכ"ח וי כ"ג) בן ל שינוי נוסחאות. וזה מ אל ה', הרי שקיח קושיא זו היא עו קרח היו א"כ יא הקב"ה צורך יש גדול, ולהראות שו קחת ולוי גדולי ט דרך הכתוב לחשוו במקדש חשב עד י לשמעוני, פירושו, מתמה עליו אביו שגדר אביו, א"כ ו

חלקו עצמן הי קרח וגו' ודתן לקח אותם היב וגו'". ד' אומרו בקומה זו, אם אומר ויקהלו ו בקומה זקופה ויקהלו על זה כ וגו', ולמה הפו ואנשים מבני יש יסוד דבר המכ דעת קרח לחלוק וקרח חכם גדו הזה הלח כל י הטעמים שלקח ילכר פירוש היו

ד) בלא וא"י. ו של ודתן, שהוא דבר

רש"י

לקט בהיר

אחריו, קחו עמכם דברים (השם י"ד ג'): **בן יצהר בן קהת בן לוי**. ולא הזכיר* בן יעקב שצקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר (ברא' מ"ט ו') צקבלם אל תחד כבודי, והיכן נזכר שמו על קרח בהתיחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר (דב"א ו' כ"ב) בן אביסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי שינוי נוסחאות * ולא נאמר בן ישראל בשביל שיעקב בוקש.

הם מהמנהיגים וראשי סנהדראות, א"כ אינו מהאים וא"ו של ודמן לזה הביא שניהם (מ"ל): (ו) מביא ראייה ששיך לומר ויקח הגם שלא לקח רק דעתם ורזונם כי פשוט שלא לקח את אהרן בידים אלא בדברי ריבוי ופיוס, וכן פירש רש"י שם, והנביא הושע אומר אין הקב"ה שואל מכם כסף והבז או זמנים ועולות או תעניות וסיגופין, אלא קחו עמכם דברים קחו בלבבכם וצדעתכם דברי וודוי ומרטה וצוה ושזבו אל ה', הרי שקיחה אין פירושו בכל מקום דוקא חפץ ודבר גשמי שאפילו דברים שנדעת ובלב שיך לומר קימה: (ז) כוונת קושיא זו היא עו"ה, שלכאורה הלא כבר ידענו יחסו של קרח דכתיב (וארח' ו' כ"א) וצני יצהר קרח ונפג חזקת, וא"ת ב' קרח היו א"כ יאמר בן יצהר ודי, אלא כוונת הכתוב בזה פשוט הוא שכאשר בא לספר מרד גדול שנעשה שם לחלוק על הקב"ה לורך יש להודיע רוממותו ומעלתו של אדם זה מפני כמה טעמים, מה הביאו עד הלום, ושנענש הגם שהיה אדם גדול, ולהראות שפלותו שהגם שהיה אדם חשוב כל כך אעפ"כ ילא נגד ה' ומשיחו ועוד טעמים, לזה אמר שהיה בן בנו של קהת ולוי גדולי עולם ומנהיגי הדור, א"כ למה לא אמר שהיה דור רביעי מאבינו הגדול מנבחר האבות, ואם משיבני שאין דרך הכתוב לתשוב ולעלות יותר מן השבטים, הלא ראינו בדברי הימים כשחשב גדולי הלויים אשר העמיד דוד ושלמה לשרת במקדש חשב עד יעקב, וכן כפי' ויחי צדקם אל תבא נפשי פירש"י זה מעשה זמרי, ג"כ היינו טעמא דכתיב שם נשיא בית אב לשמעוני, פירושו, ראו מי הוא זה שעשה נבלה גדולה כזו נשיא שבט מיראל, ובפרט לפי המדרש רבה כפי' פנחס שהכתוב מתמה עליו אצו קינא על הזנות תחלה (במעשה דינה) שנאמר (ברא' ל"ד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי, וזה פרץ גדר שגדר אצו, א"כ היה סברה שיאמר בן יעקב שהלא מי לנו גדול בענין שמירת הנרית כיעקב, לזה התפלל שאעפ"כ לא יזכר

אור החיים

חלקו עצמן היה לו לכוללן בלקיחה ויאמר ויקחו קרח וגו' ודמן ואצירס, ואם כוונתו לומר שקרח לקח אותם היה לו לומר ויקח קרח וגו' דמן ואצירס וגו'". ד' אומרו ויקומו לפני משה מה יגיד הכתוב בקימה זו, אם לומר שבאו לחלוק, אחרי כן הוא אומר ויקהלו וגו' ויאמרו וגו', ואם לומר שעמדו בקימה זקופה לפניו, היה לו לומר ויקומו אחר ויקהלו על זה הדרך ויקהלו וגו' ויקומו וגו' ויאמרו וגו', ולמה הפסיקו? בין ויקומו לויקהלו צמאמר ואנשים מצני ישראל וגו'. אכן נחזון הכתוב להודיע יסוד דבר המחלוקת, שיאמר אדם מנין עלה על דעת קרח לחלוק על נביא הנחמן אשר נדקו נבואתו וקרח חכם גדול היה ואיך נשחטה לעשות הדבר הזה הלא כל ישראל ירגמו אותו אצו, לזה אמר הטעמים שלקח צדעתו? לבא לריב, ראשונה בן יצהר פירוש היוצו בן יצהר שהוא גדול מב' אחים

הבאים אחריו צבני קהת ואינס יכולין להחליף פניהם כנגדו כי גדול מהם, ב' בן קהת הוא המעולה שבצני לוי שהיו נושאי קדש קדשים, ואמרו רז"ל (שם) קרח מנושאי הארון היה ואין גרשון ומררי ידברו כנגדו, בן לוי שהוא שבט מעולה מכל ישראל ואין שאר השבטים מקפחין אותו בדברו לפני משה כי מעולה הוא מכל שאר שבטים גם מכל בני לוי גם בענפי קהת הוא מדרגה ראשונה לב' האחים הבאים אחריו שהם חזרון ועזיאל, ואומרו ודמן ואצירס וגו' פירוש גם אותם לקח"י כדי לערער גם מכחם שהם גדולי שבט ראובן הצבור ליעקב, ובאמצעות זה החשיבו עצמן ויקומו לפני משה פירוש קימה ומעלה בהשואה עם משה"י, קרח למה שהוא כזכר, ודמן ואצירס ללד היוחס גדולי ראובן שהוא גדול מכל האחים וגם מלוי, ואומרו ואנשים וגו' פירוש גם אלו לקח עמו

אור בהיר

ד) בלא וא"ו. (ו) זו קושיא ה'. (ז) וזה פי' ויקח שלקח בדעתו דברים אלו את שהוא בן יצהר וגו'. (ח) וא"כ נכון הוא"ו של ודמן, שהוא דבר נוסף על מה שלקח בדעתו. (ט) פי' לא קמו בפועל, שהרי אה"כ הוא אומר ויקהלו וכקושימינו, אלא ויקומו

לוי ודתן ואביהם בני ואון בן קהת בר לוי ודתן ואביהם בני

לקט בהיר

רש"י

שמו (ג"א): ח קשה למה מנה הכתוב ג' אנשים אלו בשמותן יותר מר"ג נשיאי העדה, היל"ל רנ"ג איש, לזה תירץ שר"ה ללמדנו דבר זה שאוי לרשע אוי לשכינו (ב"ב), עוד אפשר דיוקן של רבינו כי דבר ידוע הוא שדמן ואצירס מקור הרשע שלוחו ס"מ מתחלה ועד סוף, הם היו המעוררין והעומדים לטען לקראת רבינו משה מקור הקדושה, הם אמרו (שמות ז' י"ד) מי שמך לאיש, הם אמרו (שם ה' כ"א) אשר הבאשחם את ריחנו בעיני פרעה, הם אמרו (שם י"ד י"ג) חל ממנו ונעבדה את מזריס, הם היו משה"כ (י"ד ד') נחנה ראש ונשובה מזרימה, וגם במחלוקה זו ראינו לקמן שאמרו המעט כי העליחנו וגו' להמיתנו במדבר, והיו גדולי ישראל מנהיגי העדה, גם היו

בן ישראל (תנח"מ): ודתן ואביהם. ח בשביל שהיה שבע ראובן שריו צהייתם תימנה שכן לקחת וצניו החונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו אוי לרשע ואוי לשכנו (תנח"מ - זמ"ח), ומה ראה קרח לחלוק עם * משה"ט, נתקנה על נשיאותו של אללפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור (שנאמר ב' ל') ונשיא וגו' הקהתי אלילפן בן עוזיאל אמר (קרח) אחי אבא" ארבעה היו, שנאמר (שמות י' י"ח) ובני קהת וגו', עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול"י מי ראוי ליעול את השניה לח* אחי שאני בן יאהר שהוא שני לעמרם, שני ונחמות י על * אה.

בני ראובן הבכור, ולמה א"כ חשב הכתוב את קרח לעיקר שמוכירו בראש והם לטפל, לזה אמר שמקור מחלוקה זו לא מהם היחה אלא מקרה והם התחברו עמו בעבור שהיו שכנים, והראיה שהם לא היו בין מקריבי הקטורת ולא ראו צהונה גדולה, ובטענתם לא אמרו מענין זה כלום, אלא היו מוכנים לחרחר ריב בכל עת הזדמנות ובפ' פתח אמר הכ' הוא דתן ואצירס "קרואי העדה" אשר הלו (את ישראל) על משה, פי' הם היו גרמא צניקין מתחלה ועד סוף שהגם שקראת היה המתחיל, כבר היה חוזר אם לא ב' רשעים הללו הלו והקיתו והדיחו אותו ואת כלל ישראל, (אוד"ח), ולפי"ז שלל דתן ואצירס היו המתחילים גדול הקושיא מה ראה קרח (בד"א): ט ואין לומר שקנאתו צהונה גדולה הביאתו עד הלום כמו שאמר משה ובקשחם גם צהונה, שהלא בשנה שניה קיימינן אחר שלוח המרגלים וכבר קבל עליו להיות מן הלויס נושאי הארון, ועוד מה טענתו על הצהונה, לו יהיה שמה מדעת עצמו עשה הלא אהרן גדול ממנו, אלא מאחר שנכנס במחלוקה נחמה להיות כהן גדול ורצה לטעל כל דבריו: י) לא שהיו לו ד' אחים, אלא בין הכל היו אחים של אבא ד': יא) כלומר זה הטעם שלא ערער מחלה על כהונה גדולה, וערער על מיניו שלמטה על הנשיאות, אבל משה רב"ה הבין דעתו ותאוותיו

אור החיים

לכד היותם גדולי ישראל כדי לחזק זרועותיו, אבל אלו לא באו לגדר זה לקום לפני משה"י אלא שנקבלו להחזיק דברי קרח ועדו, ולזה הקדים לומר ויקומו קודם זכרון חמשים ומאתים וגו', ובזה נתישב כל הדקדוקים. עוד יחבאר הכתוב צהקדים דצריהם ז"ל (שם) שאמרו שטיקר מחלוקתו של קרח הוא על אלילפן בן עוזיאל שנתן לו משה הנשיאות, והודיע הכתוב שלקח קרח מערכת הסחירות במעשה משה"י, ראשונה טענת היותו בן יאהר, ממה נפשך אם אהה צא אחר הגדול שבצנים ולזה נתת הכהונה לאהרן לכד היותו בן עמרם אם כן מהטעם עצמו לי יאות הנשיאות לכד שאני בן יאהר שני לעמרם שהוא

בן קהת שהוא הענף עצמו שבא ממנו אהרן וקודם לחברון ועוזיאל, ולמה נתת הנשיאות לאלילפן, הרי מעשיך מוכיחות שאין גדולה לגדול שבצנים, אם כן חוזר הדין למה שנתן הכהונה לאהרן מטעם שעמרם הוא הבכור אין טעם זה טעם, ומעשה כיון שמלאו דברי משה סחורים אם כן נכנס בצחינת דבר שקר ח"ו וגם צהונה אהרן לא יאמנו דבריו לילך בו אחר הקדמת עמרם אלא כל שבע לוי צהשואה הוא, והוא מה שרמו במאמר בן לוי, ולכד שחש קרח שלא יקובלו טענותיו אלא לטעל נשיאות אלילפן אבל לומר שאין לחוש לקדימת עמרם ליאהר אין שומע לו כי מודעת זאת שהגדול קודם צמעלה, לזה הקיף"י

אור בהיר

בדעה, וזה החילם להקבל. י) ומה מיושב קושיא ה'. יא) ופי' ויקח קרח לקח טענות הללו בן יאהר וגו'. יב) פי'

צטענת ראובן והוא מאמר ד חכריתו לומר שכל האחים משה פירוש דבריו"י, ואו להעריך לפי צנח השררה ק"ט: טעם לשונם קרח שהרתיח את מולידיו, בן לו יעקב שעקב י עד כאן. וצט לשמות הלדיו הדרשה ולחש שם מבחר י באומרם שעק שנחלה לגיב ולהאיר אור תורה, הא' המאליל צרוך חקק ה' ביד הנה הוא עור ועושה הענף המקדש, וזה ויחשב טמא ובנות וירד ו אוכליו כרת. ו קודם לשלוח צ נמלאת אומר הודו לו למשו הסמיך וזיך טע הללו, ועל ידיהם ו שלא יאמר משה ל מהענף ההוא שיש

פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן ב וַיִּקְמוּ לְפָנַי מִשֶּׁה
וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
וּמְאֹתָיִם נְשִׂאֵי עֵדָה קָרְאֵי מוֹעֵד
אֲנָשֵׁי־שָׁם ג וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־

אֵלֶיָּאָב וְאוֹן בַּר פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן
ב וַקְמוּ רְאֵפֵי מֹשֶׁה וַנְּבָרְיָא מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מְאֹתָן וְחֲמִשִּׁין רְבָרְבֵי
כְּנִשְׂתָּא מְעָרְעֵי וְמִן אֲנָשִׁין
רְשָׁמָא: ג וְאִתְכַנְּשׁוּ עַל מֹשֶׁה

לקט בהיר

רשי

ואמר ובקשחם גם כהונה: (יב) פי' הגם שלא יועיל כלום להנאח עלמו, שהלא אינו יכול לטעון ולבקש את הנשיאות ומכל שכן הטהונה גדולה שיאמרו גדולת עלמו הוא דורש ולא יתחברו עמו, אלא אנטל את דבריו צנחנית גם לי גם לך לא יהיה: (יג) אין הג"ש מלמדנו שהיו נשיאים שהרי צפירוש כחייב גם כאן נשיאי עדה, אלא מכח זה יכולנו לומר שלא היו אליזור וחזיריו אלא נשיאים אחרים, וכמו שגם המרגלים היו נשיאים, ואהני לן ג"ש עדה עדה שהיה אליזור, וחזיריו כן הוא בתנחומא: (יד) פי' אם חייב ליתן תכלת צליית או פטור שדי צליית לכן בלי תכלת, וכונתו צוה היחה שחשב שמה יענהו פטורה, ואז יאמר חן דעתך על מה שאמרת בפין שאם כל העדה כולם קדושים וראויים להיות הניס גדולים למה לבחור אחד מהם, ובעבור שמה לא השיב לו כפי רצונו שחק ולגלג (ג"א), ומדברי רבותינו בתנחומא נראה שדרשו סמוכין, שסוף פי' שלה נכתבה פי' צליית וסמך ליה פי' קרח, אפשר שכוונתו ז"ל לומר למה נחר דוקא צליית למשל והיאך נפל בדעתו לעשות משל כזה, משום ששמע פי' צליית, אבל כוונתו בכל הענין הוא כמו שאמרנו: (טו) פי' חוט אחד בכל צליית:

והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הרינו חולק עליו ומצטל את דבריו, למה עשה עמד וכנס → מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכיניו והם אליזור בן שדיאור וחזיריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה* קריאי מועד ולהלן הוא אומר (ה' ט"ו) אלה קרואי העדה, והלבישן עליהם שכולן תכלת צאו ועמדו לפני משה אמרו לו עליה שכולה (של) תכלת חייבת צליית או פטורה" אמר להם חייבת התחלו לשחק* עליו, אפשר עליה של מין אחר חוט אחד של תכלת" פוערה זו שכולה תכלת לא תפטור את עלמה (תנ"ח - במ"ה): **בְּנֵי רְאוּבֵן**. דתן שינוי נוסחאות * מיוחדים שבעדה. * לחק.

אור החיים

לגיהנס, וממה שלא הזכיר הכחוב בן יעקב עדיין שורש הראשון שהוא צעקו האילן שהוא יעקב לא נודעו מעשיו אם גם עדיין הגיע הפגם ונמלא נעקר שורשו של קרח מעיקרו או לא. ודע שיש מחלוקת רז"ל (סנהדרין ק"ח) בקרח ועדתו אם יש להם חלק לעולם הבא, למאן דאמר אין לו חלק לעולם הבא, גם שורשו צעקב נמק, והוא מה ששאל השואל ולחשוב בן יעקב, ודקדק לומר שעקב עלמו לגיהנס פירוש לא נתלזה לצד שהוא לזמן מועט אלא עד סוף העולם, והוא מה שרמז במאמר שעקב עלמו לשון סוף ותכלית כעקבים שהם סוף תכונת האדם, ורז"ל ישמשו בלשון זה כאומרם (בטוב מ"ט): צעקבות משיחא וכו', ותירץ לפי שהתפלל על

עלמו וכו' פירוש לעולם שכן הוא" אלא שה' עשה נחת רוח ליעקב שהתפלל וכו', או אפשר שסובר שיש לו חלק לעולם הבא וזו היחה תפלתו של יעקב שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שציעקב ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו ויש תקוה לאחריתם, והוא מאמר התנא (סנהדרין ק"ח) עליהם אמר הכחוב (ש"א צ') מוריד שאלו ויעל, וראיתי לדקדק אומרו ויעל ולא אמר ומעלה כשיעור שאמר בסמוך ה' ממית ומחיה וכמו כן אמר אחר כך ה' מוריש ומעשיר, אכן נחזון לומר דברי התנא עלמו שעל עדת קרח הוא מדבר, לזה אמר ויעל פירוש כבר העלה אותם קודם שהורידם שברי קדמה תפלת יעקב לירידתם ומאז נכתבו בספר העליה:

אור בהיר

(כא) שנקר מכל וכל משורשו צעקב אלא שהכחוב העלימו לכבוד יעאע"ה.

ואזכירם ואזן בן פי מדאוי" לקחחם ו כולם שמעו דברים ומדוע תתנשאו היה לך לזכר ל שמעחם צסינו חנו

וכא רבינו למלאחם, אלא הוא שם לעלמו הרבה נכמות, ואמר לכס שנת נהר הזה, ההקפדה שריבוי זלח לחלוק לאחרים כפי ר ואפילו לבזיון ושפלות במדרגת קדושה כמו ליה שהרי משה ענה אחד לדור, ולו יהיה יהיה ג"כ טענה למה כל כך לנשא את אחין אמרנו דבר אחת עם יהיה לך כמו ששמעו האמת מה שהיה בלג לצדו ולהשפיל את מ

ג. רב לכס כי פירוש רז מהראוי, ואם תא כל העדה כלס קן שלא השיגה אומה רמזו במאמר זה

(כב) מה נחית טעם ח

5

ד וישמע משה ויפל על פניו: זה וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר

ד וישמע משה ויפל על פניו וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר

לקט בדור

רשי

כ) בשלמא לעיל במרגלים דכתיב ויפלו משה ואהרן על פניהם הלא כתיב שם לפני כל קהל עדת בני ישראל כלומר הייתה זאת התחנות להם שלא ירשיעו ולא יעו לב לדברי המרגלים, וכן יהושע וכלב קרעו בגדיהם מטעם זה להעיד ולהרגיש שקר ורשעת המרגלים, משא"כ הכא לא נאמר לפני קרח ועדתו, ופשוט שלא נפל משה לפני הפוקרים קודם שהקהלו כל העדה (מ"ל), גם אין לומר שנפל והתפלל להקב"ה, כי דבר זה מצוי לקמן פסוק כ"ג ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות וגו', וכאן לא מוכר שום תפלה (ב"ב): (כא) וכתיב (איוב ל"ג כ"ט) יפעל אל פעמים שלוש עם גבר, וכתיב (עמוס ב' ו') על שלשה פשעי

ס: (ד) ויפל* על פניו. מפני המחלוקת* שכבר זה בידם סרחון רביעי^(א), חטאו בעגל (שמוח ל"ב י"א) ויחל משה, במתאוננים (י"א ט"ז) ויחפלו משה, במרגלים (י"ד י"ג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מלרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידי^(ב), משל לבן מלך שסרח על אציו ופיים עליו אורבו פעם ושחים ושלא כשסרח רביעית נתרשלו ידי האורב הבוא"ה, אמר עד מתי אטריח על המלך שמה לא יקבל עוד ממני (סג - סד) בקר וידע וגו'. עתה עת שכרות הוא → לנו^(ג) ולא נכון להראות לפניו, והוא היה מתכוין שישו נסחאות * משה.

ישראל ועל ארבעה לא אשיבו (ג"א), ורבינו תפס כאן ב' דברים ביחד, מפני המחלוקת, ומפני שהיה סרחון רביעי, אפשר לתרץ שלכאורה קשה הלא זה סרחון י"א שהרי כבר במרגלים אמר הקב"ה וינסו אותי זה עשר פעמים, אלא ודאי לא קחשיב רק אותם סרחונות שהיו ע"י מריבה כי זה הוא היותר קשה בעיני הרועה ובעיני האדון כידוע, בעגל נהרג חור, ובמרגלים רבו עם יהושע וכלב ורלו לרגום אותם, ומן הסתם היה מריבה גם במתאוננים (רע"מ): (כב) א"כ היה מעשה קרח אחר המרגלים, ולא יקשה לך מה שפירש"י בריש פי' דברים וחזרות במחלוקתו של קרח עכ"ל, ומחזרות נסעו למדבר פארן שמשם נשתלחו המרגלים, הרי א"כ היה המרגלים אחר מעשה קרח, לא קשיא, דאיתא במכילתא בשלח בפסוק ויסע משה וי"ל: מקצרות החלואה נסעו העם חזרות וכי מחזרות נסעו ובחזרות חנו (פי' היל"ל לחזרות בלמ"ד) אלא מלמד שחזר מסען לחזריהם שלש מסעות בשביל מרים עכ"ל, פי' באו בחזרה לחזרות, ולפי"ז יתחא שפעם ראשונה שהיו בחזרות נסגרה מרים ועזבו אותה והלכו למדבר פארן שהוא קדש ברנע שהוא רתמה ושלחו המרגלים, ובפעם שניה שהיו בחזרות היה מעשה קרח (ב"ב): (כג) אין זה אומר שלא דיבר למלך ולא פייס, אלא הלך בפחד וירא והשש שמה לא יקבל, שכן מצוינו במשה שאעפ"כ אור כח והתפלל, ואפשר שמשום זה שיתף עמו את אהרן והתפללו שניהם (מ"ל): (כד) משום דקשה מינת בקר שאינו לשון מסויים והיל"ל מחר או מחר בבקר, אלא ודאי ראונו בזה לומר שדבר זה צריך להיות בבקר, ובה נחן טעם למה

אור החיים

לפסלם לבלתי הקרב לעבוד לה' אלהיהם: ד. וישמע משה ויפול וגו'. צריך לדעת למה הוצרך לומר וישמע אחר שאמר הכתוב ויאמרו אליהם מנין יעלה על הדעת שלא ישמע. עוד צריך לדעת מה זאת נפילה. ונראה כי ללד שהמלגלגים לא גמרו גזרת המכוון של הנעת הדברים^(א) הודיע הכתוב שכוין משה חכלית הדברים^(ב) הגם שלא פירשו דבריהם, ואומרו ויפול וגו' נגד מה שאמרו שהם מתנשאים על קהל ה'

שכללו דדבריהם משה ואהרן^(א) כנגד מה שנוגע למשה נפל על פניו להראות קנה האחרון בהכנעה ושיחה נפשו כעפר הארץ כעצד המשתחוה לפני השררה, וכנגד גדולת אהרן אמר וידבר אל קרח וגו' בקר וגו'^(ב) פירוש לא הצדיקו דברי בזה עד שתצחינו אם ממני ילאו הדברים אם מה' ילא הדבר:

אור בדור

כד) פי' אמרו ההנעה רב לכם וגו' אבל חכלית המכוון שרלו שקרם יהיה כ"ג לא אמרו. (כו) ופי' וישמע ויכן. (כז) שדברו לשון רבים. (כח) ולמה לא התגלל לומר ה' זזה אותי כן.

לדחותם* שמה יו אשר לו. לעבודה ודקריב. אוחס* שינוי נסחאות * לדחות כסב משום לא פלוג, ובאח הקרבתם הוא באיסור והדליק את הנרות, ו והא לך לשון התנחום דבר זה לכך אמר כי נאמר בקר וידע אמ שאכלנו ושתינו עכ"ל מתאים זאת לשון ה (דה"א כ"ג י"ג) ויב היה ולמה יחלוק על נכנסו בדימוקים שוני כולה לבכורים, והנה סברא, וכמו שאמר ו ואין לו שום ראיה ט קטורת והיו א"כ רוח משכיל לדוד ראייתי ויניב, אבל להעמיס ז בדבר, חדא כדי שלא אליו, אלא להקריב לו אליו שייך על ב' הדו יודע מי הלוי ויודע יקריב), ומה שאמר

קטורת של בין יחשדוהו שעשה ו הערבים שאינו ז הקדוש (ח"צ ל"ט: נתכוון בזה איש להחזיקו במעשים ו יחזרו בתשובה ו אחרים למה עכב

בְּנִשְׁתָּהּ קָמִימַר בְּצַפְרָא וַיְהוּדַע יי
יְתֵ דְקָרִישׁ לָהּ וַיֵּת דְּקָרִישׁ וַיִּקְרַב
לְקַדְמוֹהִי וַיֵּת דִּי יִתְרַעֵי בַּהּ וַיִּקְרַב

וַיֵּדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ
וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַרְבוּ

רש"י

לקט בהיר

לדחותס* שמה יחזרו בהם (שם - עס) וַיֵּדַע ה' אֶת
אֲשֶׁר לוֹ. לעבודת לויים^{כ"ב}: ואת הקדוש. לכהונה:
והקריב. אותס*^{כ"ו} אליו, והתרגום מוכיח כן ויקרב
שינוי ונחמאות. לדחות כסבור. אחר.

דוקא למחר מפני שהיום אין עוד צקר, ולא אמר שיכורים
אנחנו, שעל זה יענו הם לא שתינו כלום, וגם על עצמו ועל
אהרן לא רצה לומר שקר, אלא אמר "עת" שכרות, כלומר
סתם בני אדם כבר אכלו ושמו ואין נכון להראות בזמן זה
משום לא פלוג, ובאמת לא היה זה רק אמתלא ודחיה בעלמא, שעל קרח ועדתו ודאי שלא חש אם יקריבו צאיסור, כי הלא כל
הקרבנות הוא צאיסור בין היום ובין מחר, ובאשר לא שייך עם שכרות שהרי הקריב בכל יום קטורת של בין הערבים והתמיד
והדליק את הנרות, וגם במשה פשוט שלא שייך עם שכרות שמוכן היה על ההתגלות בכל עם ורגע (ג"א - נח"י - מ"ל),
והא לך לשון התנחומא ומדרש רבה מה ראה לומר בקר ויודע אמר משה (פי' בדעתו) שמה מתוך רצ מאלל ומשחה אמרו
דבר זה לך אמר בקר (פי' ולא היום) אמר (פי' בדעתו) שמה בין כך ובין כך (פי' כשיפיג מהם היין) יעשו תשובה לכך
נאמר בקר ויודע אמר להם אין לי רשות ליכנס עכשיו אע"פ שאין לפניו (לפני הקב"ה) לא אכילה ולא שתייה אלא בשבלינו
שאכלנו ושתינו עכ"ל: (כה) פשוט הוא שהכרחו מן הכפל, את אשר לו, ואת הקדוש, חד לכהונה וחד ללויה, וחון מזה
מתאים זאת לשון הכתוב את אשר לו זו ליה כענין שנאמר (לעיל ח' י"ד) והיו לי הלויים, הקדוש זו כהונה כענין שנאמר
(דה"א כ"ג י"ג) ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים (רמב"ן), ברם קשה טובא, כי לויים מאן דכר שמיייהו, והוא בעצמו לוי
היה ולמה יחלוק על מעלת עצמו, ועוד יותר מזה היכן ראינו שנתקיימו דברי משה שידוע ה' מי הוא הלוי, והמפרשים
נכנסו בדיוקים שונים, והרמב"ן ז"ל אומר ח"ל: כי קרח כדי לאסוף עליו העם, גם על הלויים יחלוק, וירצה להחזיר העבודה
כולה לזכורים, והנה כאשר נשרפו אלה הצבורות נודע שלא צמר השם בעבודתם עכ"ל, והנה חון ממה שכל זאת הוא רק
סברא, וכמו שאמר הוא ז"ל בעצמו שמתחברא שקרח חולק גם על הלויים, גם מתחברא שהיו בין הר"ג איש כמה צבורות,
ואין לו שום ראייה על כל זה מן הכתוב, חון מזה קשה מאוד, וכי עשו צבורות הללו עבודת הלויים לבחינה הלא הקטירו
קטורת והיו א"כ רוצים כולם להיות כהנים גדולים, ומה ראייה יש שאינם מרוצים ללויה, כן הקשו עליו המפרשים, ובפירוש
משכיל לדוד ראיתי שהכוונה על בני קרח שעברו במשונה והוחזרו והוכשרו לעבודת הלויים וקרח בעצמו נפסל, וכל זה אמת
ויציב, אבל להעמיס זאת בפשטי הכתובים ודברי רבינו כמעט אי אפשר, וז"ע: (כו) הוסיף רבינו תיבת אותס, ב' טעמים
בדבר, חדא כדי שלא תטעה לפרשו שאותו הקדוש אשר יבחר ה' יקריב קרבנות אליו, וזה לא יתכן בצורה כל עולמים להקריב
אליו, אלא להקריב לו לכבודו, אבל שייך לומר שהוא ב"ה יקריב את הקדוש אליו (ג"א), והשניית רצונו לומר שאומרו ויקרב
אליו שייך על ב' הדברים בין על הלויים ובין על הכהונה, וכן מה שאמר הכתוב מקודם בקר ויודע ה' שייך ג"כ על השנים
יודע מי הלוי ויודע מי הכהן, ובמה יודע, במה שיקריב אותם אליו (וא"ו זו של והקריב הוא וא"ו המהפך והקריב כמו
יקריב), ומה שאמר הכתוב אה"כ ואת אשר יבחר בו יקריב אליו בל לדיוק שרק אותו יקריב וכולכם אבודים, וכמו שפירש

אור החיים

קטורת של בין הערבים שבו המצחן, עוד שלא
יחדוהו שעשה המצחן בזמן בלתי הגון שהוא בין
הערבים שאינו זמן הרצון, וכמאמרם ז"ל בזוהר
הקדוש (ח"ב ל"ע): שהוא זמן תגבורת הדינים. עוד
נחכוון בזה איש האלהים לתת להם זמן הלילה
להתבונן במעשיהם אולי יכירו כי לא טוב עושים
ויחזרו בתשובה ורז"ל אמרו (במד"ר י"ח) טעמים
אחרים למה עכב עד צקר, אלו ואלו דברי אלהים
חיים:

את אשר לו ואת הקדוש וגו'. לריך לדעת למה
כפל לומר את אשר לו ואת הקדוש, ורז"ל
אמרו (זוהר כאן) אשר לו זו לויים הקדוש זו כהונה,
ולריך לדעת למה הולך להזכיר ענין הלויים כיוון
שלא ערערו אלא על הכהונה, ולפי מה שפרשתי כי
קרח לקח גדולי שבט ראובן עמו בטענתו שתחזור
הגדולה לזכור שבאים לזה הוכרח להשיב גם על
חלוקה זו. עוד יתבאר בהעיר עוד למה כפל לומר
ואת אשר יבחר בו יקריב אליו, אכן יראה על זה

יִקְרִיב אֵלָיו: וְזאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם קְשֵׁי מוֹשֶׁה: וְרָא עֲבִידוֹ סָבוּ לָכֹן

לקט בדיר

רש"י

רבינו כעין זה במאמר הסמוך (מ"ל), עוד יכוין הכתוב
 בכפל זה ואח אשר יצטר בו מחר שלא ימות ולא יבוע ולא
 ישרף יקריב אליו לדור דורות להיות עומד בקדושת כהונתו
 (רמב"ן): כזו פי' על אליו הראשון שנכתוב מתרגם
 לקדמוהי, ועל אליו השני מתרגם לשמושיה, וז' הוכחות
 מהאונקלוס ז"ל על ז' הכוונות שאמרנו בדברי רבינו בלשון
 הקודם, גדל שאין פירושו להקריב קרבנות מדמתרגם
 לשמושיה, וגם מדמתרגם לקדמוהי בלשון שפירושו להיותם
 לפניו ואינו תרגמו קדמוהי כמו דמתרגם על להקריב לי
 במועדו לקרנא קדמי (ג"א), והוכחה השנית שמענה
 תרגומו, אליו הראשון שפירושו יקריבו אליו מן המומתים
 והנפסלים תרגמו לקדמוהי, כלומר אינו משליכו ומרחיקו
 אלא יקמנו לקדמוהי, ואליו השני שפירושו לדור דורות
 מתרגם לשמושיה (רמב"ן): כזה הביא המדרש ליישב
 חיצת בקר, כי לפי פשוטו שפירשנו לעיל (עיין אות כ"ד)

לקדמוהי יקריבו לשמושיה⁽¹⁾, ומדרשו⁽²⁾ בקר אמר
 להם משה גדולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אחס
 להפוך בקר לערש⁽³⁾, כן תוכלו לבטל את זו, שנאמר
 (ברא' א' ה') ויהי ערש ויהי בקר ויבדל, כך (דבר' א' כ"ג י"ג)
 ויבדל אהרן להקדישו וגו' (שם - סג) (ו) וזאת עשו
 קחו לכם מחתות. מה ראה לומר להם כך⁽⁴⁾, אמר
 להם דרכי הגויים יש נמוסים⁽⁵⁾ הרבה וכומרים
 הרבה וכולם* מתקבלים בצית אחד, חנו חין לנו
 אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומצבא אחד וכהן
 גדול אחד⁽⁶⁾, ואחס מחתים וחמשים איש מצקשים
 כהונה גדולה, אף חני רוצה בכך, הא לכם תשמיש
 חציב מכל היא הקטורת החציבה מכל הקרבנות
 וחס המות נתון* צתוכו⁽⁷⁾ שבו נשרפו נדב ואביהוא,
 לפיכך התרה בכם והיה האיש אשר יצטר ה' הוא
 שינוי נוסחאות * ואין כולם - וכולם מתקבצים בבת אחת. * נתון בתוכה - נתון בתוכה
 - נתן להם בתוכה.

אינו מתאים בקר ויודע ה', יותר היה לו להסמיכו בקר זאת עשו גם היל"ל צבקר, לזה מביא הדרוש שכמו שידוע לכם הבקר
 שאין להזיז ולהליפו כן יתוודע לכם הכהונה והלויה: (כט) משל הדומה לנמשל כמו שהבדיל הקב"ה שעות הבקר להיות
 צמעה ויחרון משעות הערב, ואין טענה מה נשחטו מהל שעות שוות הן, כמו כן הבדיל את אהרן הגם שכל העדה כולם
 קדושים (במ"ח): (ל) ז' קושיות צענין למה להקדמה הזאת זאת עשו, ולמה לא די לומר קחו לכם וגו', ועל הענין בכלל
 קשה, למה לזה אומרים להקריב שיאבדו, ולמה דוקא קטורת החמור, ולמה כולם ציחד שאם היה אחד אחד לא היו כולם
 אבדוים, לזה אמר שחלף קושיא מתרצת חזרתה, כי באומרו זאת עשו ראונו לומר אחס מעצמכם עשו זאת, כי טענתכם
 ושאלתכם שכולכם תהיו כהנים גדולים מחייב אתכם לעשות כן, וכמו שמתבאר והולך: (לא) פי' חוקים ומשפטים: (לב)
 זה האמת שמשונים חנו מן הגויים שהקב"ה לזה אומרו על כל הדברים הללו שלא יהיה לנו רק תורה אחת וכ"ג אחד וכו',
 אבל אחס שרצונכם להיות כהנים גדולים הרי זה אומר שלא צוני הקב"ה כן, א"כ נהיה ככל הגויים להיות כולם כ"ג ולהקריב
 כולם בבת אחת, וזה מיישב אומרו קרח וכל עדתו שלכאורה מיותר הוא, אלא רצונו להדגיש ולומר שלפי דעתם צריך להיות
 כולם קריבים ציחד, גם חני רוצה בכך פי' אם היה הדבר כן שאין קפידא להיות כהן גדול אחד אז גם חני הייתי עמכם, ואין
 להאשימכם על שאתומכם להיות קדושים וגבוהים: (לג) פי' לפי דבריהם ואתומכם צריכה להיות העבודה דוקא בקטורת,
 כי זה הוא המעולה והחציבה שבכל הקרבנות וזה מה שהמאוייתם להיות קדש קדשים, וגם המצתן אינו צודק ולא יהיה ניכר
 ובוטל רק בקטורת שחס המות בתוכו למי שאינו נעטוה וראוי לה (והוא על דרך דיקים ילכו גם ורשעים יבטלו גם פי' על

אור החיים

הדרך לז' שצטרעורם יש ז' פנים, האחד כי אהרן
 אינו ראוי כל כך כי יש בהם גדולים וטובים ממנו,
 והז' שיטתו לכיולא בו בעם הראויים לעמוד לשרת
 עמו⁽¹⁾, לזה כנגד מה שנוגע לכהונת אהרן שיש
 ראוי ממנו אמר את אשר לו פירוש אשר מוזמן לו

אור בדיר

(כט) ולא יהיה לבדו. (ל) לשון עבר, אלא שהוא"ו מהפכו, ולא אמר יקריב. (לא) ואין צריך ראה גדולה מזו.

מחתינן קרח וכו'
 בהון אשתא
 קטורת בוקמין
 ויהי נבדל דיתו
 סני לבון בני ז'

הקדוש כבר הול
 שמי שיצטר הוא
 אומר לכם שלא ר
 וכולכם אובדים
 בהם גחלים⁽¹⁾ ו
 לוי. דבר גדול*
 שכך התרה בה
 חטאו* על נפש
 החטאים האלה
 ראה לשעות זה,
 יולאה ממנו שמו
 בשבילו חני נמל
 בניו* כולם מתנו
 ה' כל אלה בניו
 הזאת עתידה לעו
 לבוא לאותה חוק
 ואחד נמלט אשר
 בעלמו, ולא ראה
 היה רואה (שם -
 בעצמכם לחלוק

שינוי נוסחאות * הרבה אמר
 כיון שהחוקים במחלוקת הפך
 * מבני בניו.

מנחתו והשאר לא
 נחטא כל גופם וגם
 שהיו עיניו פקוחים
 חשב: (לח) פי'
 הטבעות ומיבורם ו
 ושמואל בקראי שמ
 הסמוך: (מ) פי'
 פירושו שאי אפשר
 זה פירושו כמו לעי
 על כל רב צימו, כל
 שאחס סוברים, אלו
 למעלה, שזה לא שי

הזה, ולעולם הבא איני יודע כמה, צא ולמד ממעשה שסיפרו רז"ל במנחות (מיד ע"א) בההוא שהיה זהיר במצות ציצית:

עוד י"ל דכ"ר ואמר"ת. דיבור הוא בהכרזה, הוא מעם הפשוט ראיה מביאה לידי זכירה, תכלת דומה לים וכו', דומה לכסא הכבוד (סוטה י"ז ע"א). ואמר"ת אמירה בחשאי, סוד המצוה הנמסרת מפה לאוזן, כבשים ללבושיך (משלי כו כו, עין חגיגה י"ג ע"א):

נשלם פרשת שלח

פרשת קרח.

ויקח קרח וכו'. הקושיא מפורסמת מה לקח. וי"ל על פי פשוטו שלקח מקח רע לעצמו (סנהדרין ק"ט ע"ב), בחושבו שהוא ייחסן גדול ויש לו זכות אבות, על כן מלאו לבו להתקומם נגד משה. ווי"ש ויקח קרח, לעצמו ולדעתו שהוא בן יצהר וכו', ולא אמר בן יעקב, שאלו העלה בדעתו שהוא גם כן בן יעקב, אזי היה נזכר במדת אמ"ת שהוא מדת יעקב תתן אמת ליעקב (מ"ה ז כ), וכשמתבונן האדם במדת אמ"ת הוא מבין שפלותו, ואז לא היה בא לידי מקח רע כזה. ובזה משמיעני התורה שלא יסמוך האדם על זכות אבותיו להתנאות ח"ו, רק יאמר אם אין אני לי מי לי, אברהם לא הציל את ישמעאל, יצחק לא הציל את עשו. אבל בהתייחסם על הדוכן לעבוד עבודתו ית"ש, אמר בן ישראל"ל, להורות שבכוא האדם לעבוד עבודתו ית"ש, הוא האמת להתייחס עם אבותיו, כמ"ש בזהר שצריך לאמלכא באבהן, והבן:

7 ←

או יאמר ויקח קרח בן יצהר וכו' בני ראובן. יש לפרש ענין הלקיחה הוא, דהנה היצר הרע זה דרכו כל היום לפתות האדם לעשות עבירות באומרו שזה מצוה, והמשכיל יתבונן על זה שהוא מתרמית היצר ותחבולותיו. והנה המחלוקת הזו היה כפי הנראה למצוה, שהיה מתאוה קרח ועדתו לעבוד עבודת כהונה בקרבנות. והנה הסימן על זה אם הוא באמת מצוה, או אם

הוא מתרמית היצר, הוא כשיבחינן האדם בעצמו אם גדלה תשוקתו כל כך לשאר המצות גם כן, לאותן העניינים שהם בודאי מצוה כגון ציצית ותפילין ותורה, אזי הוא טוב. אך אם רואה שאינו משתוקק כל כך לשאר המצות, יבין לאשורו שהתשוקה הזאת שמדמה בדעתו לאותו ענין הנרצה לו למצוה, הוא מפיתוי היצר להפילו במכמורת, ותחתיה תעמוד הבהרת, כך קבלנו. וכשיבחינן האדם זה באמת, האמת אהוב יותר ויתרחק (אפילו) מהמצוה שנדמית בדעתו, כיון שמכין באמת שהוא לשם איוה פניה. והנה אלו התייחס עצמו קרח ועדתו עם יעקב שמדתו אמ"ת כנ"ל, אז היה משים מדת האמת לנגד עצמו, היה מתבונן באמת שאין כוונתו למצוה רק לשם כבוד ופניה. וזהו ויקח קרח בן יצהר וכו', שלקח לעצמו רק היחוס עד לוי (שהיה חסיד שבחסידים), מזה שפט שצריך לרדוף אחד המצות הגם על מה שלא נצטוה, ושכח עיקר היחוס שהוא יעקב שמדתו אמת וכנ"ל. וכן דתן ואבירם ואון בן פלת לא התייחסו רק עד ראובן, ושכחו גם כן שהם בני יעקב, ונדמה להם שעושים לשם שמים לעבוד עבודתו ית"ש בכהונה גדולה בקרבנות וקטורת:

או יאמר ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם וכו' בני ראובן. דהנה מה היה מקום לחלוק על הכהונה, הלא עמרם הבכור ראויים בניו לגדולה יותר מכני יצהר. אך שבא קרח ולקח לעצמו סברא זו שאי אפשר לומר שזה בעבור יחוס הבכורה, אם כן מאין יגיע זאת הגדולה לבני קהת כולו לישא משא קדשי קדשים, וכן שיהיו בניו כהנים, הלא גרשון בכור לוי, ומהראוי הגדולה הזאת יותר לגרשון. וכן ביותר תקשה מאין תבא כלל כהונה ולויה לבני לוי, הלא ראובן בכר ישראל, אם כן על כרחך צריכין אתם לומר שאין זה תלוי בבכורה, אם כן אני גם כן הגם שאני בן יצהר"ר השני לקהת, יתנו לי הכהונה. ווי"ש ויקח קרח בן יצהר, הגם שהוא בן יצהר השני, אזי אף על פי כן לקח לעצמו לסברא ענין יחוסו שהוא

מין רבי צבי אלימלך שפינקל זצ"ל מצינו

קדק מדוע
את הדבה
רץ סתמא,
ו לומר כן
זה באבות
וזהו דרך
תפארת
יש לדקדק
ע"ה, חדא,
ן זה אלא
שני דרכים
גא בתורה
ים ובחרת
זמשמעות
מע ששני
חד מהם,
דאין דרך
אן משמע
קשה יאמר
ארת כו',
אדם, וזהו
לו לומר
ג"כ כנ"ל
עוד איזה
רינו, הנה
למנוח עשה
זקב"ה כל
הוא מלך
פ"ה, ונתן
ונחת רוח
נת דבריו
נור כבודו

ית"ש. ובאמת לכאורה מה זו רבותא לקיים דברי הקב"ה, כי גם מלך בשר ודם העם יראים לעבור על דבריו, וא"כ דרך הטבע הוא לבלתי נטות מדרכי ה', ולמה יהיה דבר זה כל כך נחת רוח לפניו יתברך שמו, ולמה יתן שכר הרבה על ככה, לכן ברא הקב"ה יצר הרע המסית ומדיח מדרכי ה', וצריך האדם כל ימיו להלחם עמו וזהו הנחת רוח לפני השי"ת, ובעבור מלחמה הזו ברא השי"ת כל עולמו, כך מבואר בסמ"ג שם, ומחמת זה נותן השי"ת שכר הרבה לצדיקים בעבור שצריכים להלחם, כי לפום צערא אגרא (אבות פ"ה מ"ב).

ואולם אחרי שברא יצר הרע המפתה ומסית היה חשש שלא יוכל האדם לעמוד נגדו, לזאת ברא השי"ת גם יצר הטוב המפתהו לדרכי ה' ולכבודו, ונתן לאדם שכל קדוש המושל על אלו ב' היצרים ובידו הבחירה להטותן לטוב או למוטב.

ואולם בהיות כך, א"כ נשאר קושיא הראשונה, מה זה נחת רוח לפניו ומה רבותא יש בזה, כי מי פתי יסור מדרכי החיים להטות אל מות נתיבותיו, והגם שיש לו מסית ומדיח מ"מ הא כנגדו יש לו יצר טוב העומד נגדו.

אלא כי מבואר בספרים^ע שהיצר הרע הוא מפתה מאד בכל כחו, משא"כ היצר טוב אינו מפתה רק מעט, ולכן העבירה עושים בחשקות נמרץ משא"כ מצוה. וטעם הדבר, כי מי שיש לו סחורה רעה מאד הוא מוכרח לפתות בני אדם בפתויים רבים ועצומים וטרחת גדולות שיקנוהו, משא"כ מי שיש בידו סחורה טובה אינו מדבר הרבה כלל עם הלוקחים, רק מודיעם שיש לו סחורה טובה, השומע ישמע, ואי לא מזדבן הכא מזדבן במתא אחריתי. כך ענין היצר טוב שאינו רק מכניס

מחשבה טובה והרהור תשובה בלב האדם, משא"כ היצר הרע עושה בכל כחו עד שמרכה לו חשק רב, וא"כ טבע האדם נוטה אחר היצר הרע וצריך הוא להלחם נגדו. וזהו אמרו^ע ז"ל (פסוק ט). לעולם ירגיז אדם יצר טוב על היצר הרע, לומר שהוא יחזיק^ע את היצר טוב שילחם נגד היצר הרע, ויעשה היצר טוב בכל כחו כמו שעושה היצר הרע, ואז ממילא יגבר כח היצר טוב, כי ודאי האדם ילך אחריו. ומשום הכי מגיע שכר טוב לצדיק עבור שהוצרך למלחמה, משא"כ אם היה היצר טוב והיצר הרע שוים לא היה מקום למלחמה, כי מדרך הטבע שני יועצים לאדם אחד יועצו לטובה וחיים ואחד להפכו, ודאי יסכים לדעת הראשון.

ועוד טעם ב' לשכר הוא, כי נודע שגם היצר הרע על הרוב כשמפתה לאדם הוא מראה לו על עבירה שהיא מצוה, ואדרכה על כל דבר שהוא נגד כבודו יתברך שמו הוא בחלקות לשוננו מראה לו טענות מזויפות ופיתוים לומר שהוא כבוד הבורא יתברך שמו, מצורף לזה שהוא עושה בכל כחו ויצר טוב לא כן כנ"ל, ממילא משום זה צריך למלחמה גדולה, כי אלו היה אומר לו היצר הרע לך עשה עבירה לא היה צריך למלחמה כל כך, כי גם הבהמה תנוס מדבר המזיקה, משא"כ כיון שמראה לו על העבירה שהיא מצוה וכבוד השי"ת לכן צריך למלחמה חזקה.

אמנם בהיות כן קשיא מה יעשה האדם ולא יחטא, הלא בכל דיבוריו ובכל מעשיו ובכל תנועותיו יש לו יצר טוב ויצר הרע, זה אומר לו כך הוא כבוד הבורא וזה אומר שההיפוך הוא כבודו, א"כ אף אם ילחם כל היום מהיכן יודע לו האמת ומהיכן יודע עם מי

מב. ע' תולדות יעקב יוסף שופטים ד' בשם האלשיך הק' משלי ט יג, כי תצא דברים כא טו, צפנת פענח שמות פן ג, מדרש שמואל אבות פ"ג מ"ב. מג. ס"א אמרם. מד. אצ"ל יחזק.

ספר זרבי נחל
באגון יחזקאל וזו אלה אייגלין נצח
מכון גקצוה ירוש

משניהם צריך הוא להלחם כיון שאינו יודע איזה צד אומר היצר טוב ואיזה צד אומר יצר הרע.

איברא יש על זה כמה שכליות עצומות, וכל זה הוא עיקר עשיית האדם ומלחמותיו, וכאן נבאר ג' בחינות קלים ופשוטים שאין בהם כל כך שכליות רק הם קל לכל אדם, והם נסיונות לידע איזה אומר יצר טוב ואיזה אומר יצר הרע.

נסיון א', הוא הדבר אשר אמרנו תחלה, שהיצר הרע מחמת שסחורתו רעה לכן מסית בכל כחו עד שעושה חשק רב, משא"כ היצר טוב. א"כ זהו עצמו המבחן והנסיון, כשיש לפניו שני מחשבות זאת אומרת כך הוא כבוד הבורא וזאת אומרת שההיפך הוא כבוד הבורא, אזי יבחין חשקו, להיכן שחושק מאד זה ודאי דעת היצר הרע וילחם נגדו, והשני שאין חושק בו רק מעט, בו יחזיק ולא ירפה.

בזוה פירשתי דרך רמז פסוק (דברים י"ז, ז) כי יסיתך אחיך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר גלכה ונעבדה אלהים אתרים לא תאבה לו כו'. ויש לדקדק וכי אחיו מסית ועובד כוכבים אינו מסית. ותו מאי בסתר, ומה חילוק בין סתר לגלוי ותו מאי לאמר. ויובן עם הנ"ל, כי בפרק קמא דחולין (י"ג) אמרינן אין הסתה בדברים, ר"ל שיש חילוק בין תיבת פיתוי לתיבת הסתה, אף שהמכוון משניהם הוא דבר אחד, מ"מ חילוק זה יש ביניהם, דפיתוי משמעותו אפילו פיתוי כל דהו, מה שאין כן הסתה היינו השתדלות רב בכל כח. ונודע ג"כ מאמרם ז"ל (שם קס"ג) כך הוא דרכו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד עבודת כוכבים, ר"ל שמתחלה מסיתו לדברים קלים ואחר כך לחמורים מהם בכדי שיתפס ברשתו ונלכד

מה. ס"א כשיפתך.

במצודתו, עד שאח"כ יש לו כח להביא לעבודת כוכבים, ובתחלה כשמסיתו לדבר הקל עיקר מחשבתו רק כדי שיוכל אחר כך להסיתו לעבודת כוכבים, כי בעבור הדברים הקלים לבד לא היה משתדל כל כך.

וזוה יורה לנו הפסוק, שתדע המבחן, שלא תתמה מה תעשה ליצר הרע, בשלמא כשיפתוך^מ לרע תוכל להלחם נגדו כי רואה אתה שהוא שונאך, מה שאין כן כשיתראה לך כאוהב ומבקש טובתך ויפתך לטוב איכה נדע איזהו הדרך הרע שאומר היצר הרע כדי להלחם נגדו, לז"א סימן זה יהיה לך כי יסיתך אחיך או רעך, ר"ל כשיתראה שהוא לך כאח וריע, רק שהוא מסית ולא מפתה, דהיינו שעושה בכל כחו, מזה תדע כי בסתר, ר"ל במחשבתו וכוננתו הוא לאמר לך אח"כ נלכה ונעבדה כו', שכך הוא דרכו של יצר הרע, ולכן לא תאבה ולא תשמע לו, והבן כי נכון הוא, הרי נתבאר נסיון ומבחן א'.

הנסיון השני, הוא על דרך שרמזו רז"ל (נגעים פ"ג מ"ב) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, ירצו כי היצר הרע מתלבש במחשבות האדם ומיפה לו כל העבירות, ומראה לו בטענות מזויפות שיש בזה כבוד הבורא, וכמאמר הפסוק (משלי כ"ג, ג) כל דרך איש ישור בעיניו, ואפילו יעשה כל עבירות אינו רואה שום חרפה ומיאוס בדבר, משא"כ כשרואה אדם אחר עושה כך או אפילו קל ממנו הרבה אזי מבין מיד שהוא עבירה, כי לזה מסייעו היצר הרע כדי שישנא את חברו, משא"כ כשעשה הוא בעצמו את הדבר ההוא היה היצר הרע מסמא עיניו ומראה לו שיש בזה כבוד הבורא, והיינו כל הנגעים כו', ועל ידי זה נמשך שנאת חנם, כי שונאים זה את זה עבור שכל אחד רואה המעלות שלו והחסרונות אינו

הנאה כלל, וחבירו רואה אינה רואה, ממילא כל : עצמו נגד החסר

ועל פי זה שמעתי בשם ר"ל (שם קי"ט) על פ' פאילים, מה אילה ראש זה ירמוז על האמור, שכ נהיה חסרונות של חברי אחד מבזזה בעיני חברי וברבי פי חכם חן. מן פשאינו יודע איזהו סו סברת היצר הרע, אזי כדאי כשיעשה האחר המעשה בעיניו נמבזה ביחוד כי האמה

הנסיון השלישי, אם אי כמעשה ההוא י מעצמו, ונקדים לזה מה (ז' ט"ז) שגיון לרוד אשר בן ימיני (פירש רש"י שימחול לו על עבירה כנף מעילו של שאול. ח בדבר זה הלא מרצונו אלהי אם עשיתי זאת והוא תמוה דמשמע ואמר שלא עשהו^מ כ ואיך יאמר ח"ו דבר שי כו' דמבואר שעכ"פ עש קאמר אם

ופירשתי על פי מ"ע ק"ד (ג-ו) בן וזאמרו אנשי דוד אליו אלהיך הנה אנכי נותן כאשר ייטב בעיניך, וי

מו. ס"א ידע. מו. ס"א עשו

11

ח: להביאו
לדבר הקל
כך להסיתו
הקלים לבד

מבחן, שלא
ע, בשלמא
רו כי רואה
שיתראה לך
: איכה נדע
כדי להלחם
תך אחיך או
ח וריע, רק
עושה בכל
במחשבתו
ונעבדה כו',
ן לא תאבה
הרי נתבאר

רז"ל (נניס
רואה חוץ
רע מתלבש
ל העבירות,
: בזה כבוד
כל דרך איש
עבירות אינו
כו, משא"כ
: ילד קל ממנו
רה, כי לזה
את חבירו,
הדבר ההוא
לו שיש בזה
, ועל ידי זה
את זה עבור
זסרונות אינו

רואה כלל, וחבירו רואה החסרונות והמעלות
אינו רואה, ממילא כל אחד מעריך מעלות של
עצמו נגד החסרונות של חבירו.

ועל פי זה שמעתי בשם חכם אחד שזהו אומרם
ז"ל (שנה קי"ט): על פסוק (איכה ה, ו) היו שריה
כאילים, מה אילה ראשה של זו בצד זנבה של
זו. ירמו על האמור, שכל אחד העריך מעלותיו
נגד חסרונות של חבירו, ומחמת זה היה כל
אחד מבוזה בעיני חבירו ושנאו זה את זה,
ודברי פי חכם חן. ממילא זהו הנסיון לאדם
כשאינו יודע איזהו סברת היצר טוב ואיזהו
סברת היצר הרע, אזי ישגיח על אחר, ואז
בודאי כשיעשה האחר כסברת היצר הרע תהיה
המעשה בעיניו נמבזה ונמאסה, ובוזה יודע^(ט)
ביחוד כי האמת כסברא אחרת.

הנסיון השלישי, אם אין לו איזה איש שיעשה
כמעשה ההוא שישגיח בו יש לו נסיון
מעצמו, ונקדים לזה מה שביארתי פסוקי תילים
(7-6) גגיון לדוד אשר שר לה' על דברי כוש
בן ימיני (פירש רש"י ז"ל שהתפלל להקב"ה
שימחול לו על עבירה שעשה בשוגג, שכרת
כנף מעילו של שאול. והוא תמוה מה שוגג היה
בדבר זה הלא מרצונו ודעתו עשה זאת) ה'
אלהי אם עשיתי זאת אם יש עול בכפי כו'.
והוא תמוה דמשמע שהתנצל לפני הקב"ה
ואמר שלא עשהו^(ט) כלום, והרי באמת עשה
ואיך יאמר ח"ו דבר שקר. ותו דמעיקרא גגיון
כו' דמבואר שעכ"פ עשה רק שהיה שוגג, ואיך
קאמר אם עשיתי זאת.

ופירשתי על פי מ"ש האלשיך בשמואל א'
ך"ד (1-2) בעת שבא שאול למערה,
ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום אשר אמר ה'
אלהיך הנה אנכי נותן אויבך בידך ועשית לו
כאשר ייטב בעיניך, ויקם דוד ויכרות את כנף

המעיל אשר לשאול בלט, ויהי אחרי כן ויך לב
דוד אותו על אשר כרת את כנף אשר לשאול
ויאמר לאנשיו חלילה לי מה' אם אעשה את
הדבר הזה לאדוני למשיח ה' לשלוח ידי בו כי
משיח ה' הוא. וקשה מדוע תחלה כשאמרו לו
האנשים הנה היום כו' לא השיבם מאומה עד
אחר שכרת כנפו. ופירש האלשיך, כי היצר הרע
מסית האדם לעבירה ומייפה לו הדבר בטענות
מזויפות לומר שהוא דבר מצוה ושהוא כבוד
ליתברך שמו, והיצר טוב אומר שהוא עבירה,
והאדם נדון ברוחו למי האמת ואינו יודע, אכן
אחר שעשה הדבר על פי אחת מהדיעות או יבין
הדבר לאמתו, כי אם אחר גמר הדבר לא ירך
לבבו ולא ידאג ולא יתחרט על אשר עשה, ידע
כי דברי היצר טוב היה ואין עול במעשה ההוא,
אבל כשאחר שעשה ילבש חרטה על אותו
העשיה וירך לבבו, ודאי זה היה מעשה היצר
הרע שאמרו בו (נ"ב עו. גילסם ע"י) יורד ומסית
עולה ומקטרג, לזאת בתחלה מתלבש באדם
ומסיתו ומהפך כל מחשבותיו עד שאומר בלבו
לרע טוב ולמר מתוק מחמת תאוותו וחשקו
ורצונו לדבר ההוא, וכל הדברים המאוסים
נעשו בעיניו טובים ויפים, ומיד בגמרו העשיה
נסתלק היצר הרע מאתו ועולה למרום להסתיין
ונסתלק תאוותו ממנו, אז מתחיל האדם להביט
מה עשה ומתחרט חרטה אשר לא תועיל כי
כבר גמר המעשה.

וזה עצמו אירע לדוד המלך ע"ה, אנשיו אמרו
לו הרוג את שאול, ולא השיב להם דבר,
כי הוא בעצמו היה נדון ברוחו והיה מסתפק
בדבר, סברא אחת אמרה לו על פי דין תורה
(מסילין ע"ג) הבא להורגך השכם להורגו, ולא עוד
אלא שהקב"ה מאסו ורוצה שאתה תמלוך,
נמצא בזה שתהרגנו תעשה מצות ה', ולא עוד
אלא שהוא מגרשך מהסתפק בנחלת ה' לדוד

מו. ס"א ידע. מו. ס"א עשה.

עש"ן

עמ"י

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

רשומים

רשומים בראשי תיבות
"יעקב" "יוסף" "בן" "יהודה"

זה החיבור אשר חיבר ה"ה הרב המגיד ומ"ץ החסיד המפורסם
איש אלקי קדוש יאמר לו מהור"ר יעקב יוסף אשר מעייניו יפוצו
חוצה ותורתו אמונתו תורת אמת על חמשה חומשי תורה ועל ג"ן
קאפיטל תהלים וגם מדרשים נעלמים וגם חידושים על גמרא
ותוספות כמה מסכתות. וגם הדפסנו ספר מורא מקדש
שהדפיס בק"ק קארעץ בעודו בחיים חיותו, כי זה היה מגמתו כל
ימיו כולו. מיוסד על אדני אמת להורות לעם ה' דרך ה' ואת
המעשה אשר יעשו. וכמה חידושים מאביו הישיש הזקן שהיה גם
כן מורה צדק ומגיד משרים לעדתו בק"ק אוסטראה

יסרוני בליותי, דהיינו הכליון של יסורין היה צלילה, ולא היה ציוס, כמו שאמרו רז"ל בצבא מניעא, פרק שביעי (דף פ"ה.), שרבי אלעזר צרבי שמעון קיבל על עצמו יסורין, באורחא הוה מיימתין ליה שימתין נמטי, בצפרא נגדי מחמתיה שימתין משיכלי דמא וכיבא וכו',

(ט) שְׁוִיתִי יְיָ לְנִגְדֵי תְּמִידָה, בִּי מִיָּמִינִי בֵּל אֲמוֹנִי:

נִרְאָה לפרש בעזרת השם יתברך, דהנה היצר הרע מטעה לאדם, ומראה לאדם על עבירה שהוא מצוה, ועל מצוה שהוא עבירה, לכן הסימן הוא, כל דבר שהיצר הרע מחמם לאדם, ועושה חשק לאדם לעשות, צודאי הוא עבירה, כי אם היה דבר זה מצוה, לא היה לאדם חשק גדול לעשות, כי היצר הרע צודאי היה מפתה ומנגד אותו שלא לעשות. זהו שאמר הכתוב, שויתתי ה' לנגדי תמיד, היינו תמיד היה סברא זו לעיני, שכל מה שצוה ה', צודאי הוא לנגדי, נגד חשק שלי, ואם כן כשיש לי חשק לעשות, צודאי אינו מה שצוה ה'. ולמה היה סברא זו תמיד לעיני, כי הייתי מחיירא, בי מימיני בל אמוני, היינו מה שאני רוצה תמיד להיות לימין, כמו שכתוב בזהר (ע"י זיה"ק פ' שמיני דף מ"א:) מי שהולך בדרך שצוה ה', הולך לימין, ומי שאינו הולך בדרך ה', מדבק עצמו לשמאל. ומחמת שאני רוצה תמיד לילך לימין, אני מחיירא כל אמוני, שלא יטעה אותי לומר על שמאל שהוא ימין, לכך החזקתי בסברא זו, שכל מה שיש לי חשק גדול וחימום לעשות

באורחא אמר להו אחי ורעי צואו, בצפרא אמר להו זילו מפני ציטול תורה וכו'. וכן היה גבי דוד, שבכל לילה מוציאין מתחתיו שבעה כרים, וציוס לא היה צריך לכרים, כדי שלא יצטלו את דוד מתורה ותפלה, נמצא שהיו יסורין של אהבה:

אומר, הוא צודאי מצד היצר הרע, אלא מה שצוה ה' הוא צודאי נגד חשק שלי, ואז לא יוכל היצר הרע להטעות אותי:
אִן הפירוש, דהנה אמרו רז"ל (סוטה מ"ו.) חינוק יצר ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, והוא נגד השכל, כי ארצה צריך להיות להיפך. ופירש מנורת המאור (הגור השלישי, כלל ו', חלק ה', פרק א'), מה שהיצר הרע מפתה אותך לעשות עבירה, שהוא שמאל, תהא דוחה, ומה שהיצר הרע מפתה אותך למצוה, שהוא ימין, תהא מקרב, כי גם למצוה צריכין היצר הרע, כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין ס"ד.) פעם אחת נגזר היצר הרע, ולא נמצא ציעתא בת יומא. לכך הוא מלאכה גדולה לכבוש את היצר הרע, ונקרא גבור (אבות פ"ד מ"א), כי אילו היה סברא חכף שאדם מישב דעתו לילך בדרך ה' היה משליך היצר הרע מכל וכל, אבל עכשיו שצריך האדם לקרב היצר הרע לדבר מצוה, שהוא ימין, יש אחריות על האדם שלא יתגבר היצר הרע למשוך לאדם גם לעבירה, שהוא שמאל, לכך צריך האדם להסתזק נגד היצר הרע, ולשום

ה' נגד עיניו תמיד, זהו ה' לנגדי להיות ירא יתברך, בשביל שאני מתי

(ט) לְבָן שָׁ

נִרְאָה לפרש בעזרת דוד, בשביל

לנגדי תמיד, לבן שב רז"ל (שבת ל"ז:) אין עבדות אלא מתוך שמ לשמוח לבי, כדי שישרה שויתי ה' לנגדי תמיד, ו של אדם כשמדבק עלו השם יתברך, וכמו שאנו שער היראה (פ"ב), שכו שם, ואז ויגל בבודי, מצפנים לחן, כמו (ישע כבודו, שהפירוש הוא, של השם יתברך, כן הפי שנחגלה הארתי, ומה שצורה בלבו של אדם, ו לחן, להתחבר עם מר

(י) בִּי לֹא תֵן

נִרְאָה לפרש בעזרת דוד, מה שאנו

ישאר כחם מעבירה שו לבבחת, הלא עדיין לל יתברך על נפשי, שיגילה

ה' נגד עיניו תמיד, זהו שאמר הכתוב, שויתי ה' לנגדי להיות ירא תמיד מלפני השם יתברך, בשביל שאני מתיירה שלא ימשוך אותי

היצר הרע לעצירה, שהוא שמאל, מחמת שאני צריך לקרצ את היצר הרע לדבר מנוה, שהוא ימין, זהו כי מימיני בל אמוט: L

(ט) לִבְנֵי שָׂמַח לִבִּי וַיִּגַּל בְּבוֹדֵי, אֶף בְּשָׂרֵי יִשְׁבֹּן לְבַטָּח:

נראה לפרש בעזרת השם יתברך, שאמר דוד, בשביל שקיימתי שויתי ה' לנגדי תמיד, לבן שמח לבי, כמו שאמרו רז"ל (שבת ל"ג) אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה, לכך היה צריך לשמוח לבי, כדי שישרה השכינה עלי ואקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, כי השכינה שורה בלבו של אדם כשמדבק עצמו במחשבת לבו אל השם יתברך, וכמו שאיתא בראשית חכמה שער היראה (פ"ב), שכבוד הוא הארה, עיין שם, ואז ויגל בבודי, היינו שנתגלה הארתי מצפניי לחן, כמו (ישעי' ר' ג) מלא כל הארץ כבודו, שהפירוש הוא, מלא כל הארץ הארתו של השם יתברך, כן הפירוש כאן, ויגל בבודי שנתגלה הארתי, ומאיר קדושת השכינה שורה בלבו של אדם, מאיר דרך דופני הגוף לחן, להתחבר עם מקיפי של אדם, שהוא

אור גדול יותר, המקיף בחן של אדם, יותר ממה שהוא צפניי של אדם, כנודע (ע"י בפע"ח שער ספירת העומר פ"ג, ובעץ חיים שער ב' ענף ג'), לכך מתאווה שיתחבר האור שצפניי עם האור המקיף שבחן, ומאיר דרך דופני הגוף, ומתחבר אור שצפניי עם אור המקיף שבחן, וממילא נודק חומרי של גוף, ונשאר שנעשה הגוף רוחני, לכך לא יאכלו הגוף מולעים בקצה, כי מולעים אוכלים בשר, ולא רוחני, זהו שאמר, אף בשרי ישבון לבטח, היינו בקצה, לכך ר' אלעזר צרבי שמעון שזכה להדבק תמיד בהשם יתברך, ונודק חומר, אמרו רז"ל צבא מציעא, פרק הפועלים (דף פ"ג), שרבי אלעזר צרבי שמעון קרעו לכריסיה הוי מפקי מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומוצבי בשמשא בתמוז ואב לא מסרחי וכו', קרא אנפשיה אף צשרי ישכון לבטח:

(י) בִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוּל, לֹא תִתֵּן חֲסִידֶיךָ לְרֵאוֹת שָׁחַת:

נראה לפרש בעזרת השם יתברך, שאמר דוד, מה שאמרתי שבטוח אני שלא ישאר כחם מעצירה שלי, ואף בשרי ישבון לבטח, הלא עדיין לא ביקשתי מאת השם יתברך על נפשי, שילנה מן גיהנם, ואיך אומר

על צשרי שישכון לבטח, לזה אמר דוד - בי לא תעזוב נפשי להפרד ממך, שאצטרך לשאול ולבקש להציל את נפשי מגיהנם, אלא כיון שקיימתי צחי שויתי ה' לנגדי תמיד, ונדבקתי צחי תמיד בך, גם לאחר מותי ידבק

צפרא
כו'. וכן
מתחמיו
י"ס, כדי
נמצא ;

זלא מה
ואז לא

:

זה וימין

ה צריך

יר (הנר

שהיצר

שהוא

מפתח

, כי גם

זו רז"ל

דע, ולא

מלאכה

א גבור

ז תיכף

משליך

ה האדם

ימין, יש

ר הרע

אל, לכך

ולשום

רק להיטיב השם יתברך שיהיה שכר ירה ברחמים במחלוקתו בורה והטה רצה לכלול

ידוע להבדיל פ בניניהם עיין ט וכונת חז"ל שנבא זר, והגבורות ב טור א, ועץ דהכוננה היא נוי היצר הרע ומקיים את

שים הנאצלים שבתו, כי הכל לקבל חסדיו. עלה א לענין נרי המלאכות ור (ויקרא יא, פ נשחט חצוי רים הגדולים טוין הן ממש דעה הבדלה יבור הראשון, פרשתנו ד"ה מלך שהיו לו עשה המלך? סגיאין ניהיו דת הרחמים, וך (הערה ז), מדברי רבינו את העולמות טובות מאחו זשבה במדת י"ל שכוונת הפשוט רק ס אזי הדין

בימין^ט. לכך תרגם אונקלוס 'ואתפליג', כי השני דברים שהיה כלול זה בזה - הגבורה ברחמים - הפרידים זה מזה. וידוע כי אברהם הוא מדת הרחמים^ט, ויצחק מדת גבורה^ט, ויעקב הוא הכריח התיכון המחבר שתי הקצוות וכולל גבורה בחסד^ט. וקורה עשה פירוד בין הגבורה והרחמים, על כן לא נאמר אצלו כן יעקב, כי הפריד עצמו ממדת יעקב, ויעקב התפלל על זאת שלא יזכר שמו על קורה, כי קורה הפריד עצמו ממדתו, כנ"ל.

עוד בפסוק הנ"ל: ויקח קורה [בן יצהר בן קהת בן לוי] (טו, טז). בפירוש רש"י: פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא וכו'; בן יצהר בן קהת בן לוי - ולא הזכיר בן יעקב, שביקש יעקב רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר (נלאשית מט, ו) (ו) בקהלם אל תתד כבודי וגו'^ט. והנה לכאורה הוא תמוה, ולמה התפלל שלא יזכר שמו במחלוקתו של קורה דווקא, ולמה לא התפלל שלא יזכר שם של בנו לוי וכן קהת ויצהר שהיו גם כן צדיקים גדולים, ולמה הקפיד על שמו דווקא^ט.

ונראה לתרץ בהקדם משנה (יג) [ז] פרק ה' דאבות, וזה לשונו: כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים וכו'; איזהו מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קורה וכל עדתו וכו'. והנה ידוע לכל דברי אדומ"ר איש האלהים מו"ה אלימלך זצוק"ל בספרו נועם אלימלך (נליקוטי-שוטנה נזיטור סאחון) שפירש על מחלוקת קורה וכל עדתו, שדקדק בדברי המשנה הנ"ל שאמרו ז"ל ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קורה וכל עדתו, הוה ליה למימר ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קורה ומשה ואהרן^ט. ומפרש הוא ז"ל, שקורה היה חולק עם עדתו, שהם בעצמם גם כן היו שונאים זה את זה וכל אחד רצה להיות ראש, רק מפני שרצו לחלוק על משה רבינו ואהרן עשו שלום לפי שעה. וזהו מחלוקת קורה וכל עדתו, שבין קורה ועדתו היה גם כן מחלוקת, עיין שם בספרו הקדוש^ט.

והנה ארחיב ביאור ואוסיף נופך משלי. דהנה יש לדקדק במשנה הנ"ל, למה לא אמר המשנה זו מחלוקת בית שמאי ובית הלל, ולמה נקט

ביאורים

התורה יש לו שכר. (יא) כי לא רצה לכלול בימין - כדאיתא בזה"ק בתחילת פרשתנו (דף קעו ע"א) ובאורי"ק שם. ומובאים הדברים לקמן (אות לג), עיי"ש. (יב) אברהם הוא מדת הרחמים - אף על פי שבדרך כלל מבואר שאברהם אבינו ע"ה הוא מדת החסד (עיין לעיל פרשת במדבר הערה יד), [יעקב אבינו הוא מדת הרחמים (כמצויין לקמן בביאורים לפרשת חוקת אות צב)], י"ל דכוונת רבינו היא על מה שכתוב בזה"ק פרשת וירא (דף קו ע"א) שאברהם אבינו ע"ה היה אב הרחמים. (יג) ויעקב הוא הכריח התיכון... וכולל גבורה בחסד - הכי איתא בזה"ק פרשת ויצא (דף קמח ע"ב בסתרי תורה) ובתיקוני זוהר תיקון ע (דף קכג ע"א). ותמצא לשונם לעיל בפרשת במדבר (הערה טו). וראה המצויין שם עוד בזה. ולקמן בפרשתנו (ד"ה עוד על פסוק - השני) כתב רבינו: "ויעקב הוא הכריח התיכון המחבר את הקצוות, וכולל וממתיק הגבורות שהם בשמאל

הערות והשוואות

והמשפט מתוחה עליו להעניש אותו כמשפט חטאו... והיתה כוונת הבריאה רק להיטיב, דהיינו שלא יחטא ולא יענש ויבוא עליו כל טוב". וכעין זה מבואר בשל"ה הקדוש ריש מסכת תולין (פרק עשרת היבנות, דף פא טור ב). ועיין גם בשפתי צדיקים [רימנוב] פרשת וישלח (ד"ה בפסוק וירא)]. [ז] כמובא ומצויין לעיל בפרשת במדבר (הערה טו). [ט] ראה המצויין לעיל בביאורים (אות ב). [י] עיין בדברי האור"חתיים הקדוש המובא לקמן (הערה יז). [יא] כן הקשה גם במדרש-שמואל [על אבות, לרבי שמואל אוזיידה ז"ל] במשנה זו, בשם הר"י לירמא. [והביא דבריו התוספות-יוס טוב במשנה זו]. ובתפארת-שלמה בפרשתנו (ד"ה וידבר אל קורה) הביא ש"כבר הקשו הראשונים ז"ל" קושיא זו. [יב] מפני דברים שנתוספו בו נעתיק לשונו הקדוש: "איזהו מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לשם

מ"ה ק'אונ'ת'וס ק'אט'ן ה'אוי ז'אפ'ט'ין ז'צ'י'ן
נ'א'ק' ו'נ'ט'ון י'א' ז'נ'ת' א'ל'ר'ג'א ז'ר'א'ין
ז'כ'ון א'א'וי ז'פ'ס'ר

מחלוקת שמאי והללני. ונראה דנקט דוקא שמאי והלל, לפי ששמאי והלל חלקו לשם שמים דווקא, זה אמר הלכה כך הוא, כך צריך להיות תכשיטי כלה, וזה אמר לא כך אלא כך הוא ההלכה וכך צריך להיות תכשיטי כלה, ולא היה כוונתם לשום פנייה בעולם כלל רק לשם שמים כנ"ל; לאפוקי תלמידיהם - דהיינו בית שמאי ובית הלל - היה בנמצא ביניהם כמה

ביאורים

וכמה שכוונתם היה לאיזה פנייהו, שזה אמר שרבי שלי גדול ביותר ואיש האלהים, וזה אמר שרבי שלי גדול ביותר, והיה מעורב בגיאות וגדלות וכדומה פניות אחרות. והגם שהיה קיום למחלוקת שלהם גם כן, זה היה מפני שהיה (ב)מחלוקתם מעורב עם אמת, זה נתן קיום להתזיק המחלוקת שיהיה קיום, אבל כולה לשם שמים לא היה, כי אם מחלוקת שמאי והלל

וכוללם בימין". (ובביאורים שם (אות לו) הבאנו כיאור לזה מדברי התניא, עיי"ש]. ומה שכתב רבינו שיעקב הוא המחבר שתי הקצוות, ראה לקמן בביאורים לפרשת חוקת (אות קנא) ובהמצויין שם. יד) זה אמר הלכה כך הוא כך צריך להיות תכשיטי כלה... - הכי איתא בווזה חדש שיר השירים (דף סד טור א), וז"ל [בתרגום] הקישוט שמתקשטת התורה שבעל-פה [שהיא המלכות] בנערותיה [היינו תלמידי החכמים העוסקים בה] הנערות באות ומקברות אותה [את המלכות] כדי לקשט אותה, זה אומר מותר וזה אומר אסור, כי זהו קישוט הכלה כשמקשטים אותה, זה אומר כך הולך קישוט זה, וזה אומר לא כן; זו אומרת הקישוט של הראש [צריך להיות] קשור ומהודק באופן זה, וזו אומרת כיסוי ראשה [צריך להיות] מותר בצד זה וקשור ומהודק בצד זה; זו אומרת צדי זה בלבד זה אינו נאה להיות קישוט עם זה, וזה אומר נאה ויפה הוא שיראו זה עם זה וכל זה הוא תיקון וקישוט הכלה. עד כאן. וז"ל הוזה"ק בפרשת אמור (דף צח ע"א) [בתרגום]: כך אמר רבי שמעון בשעה שנתקבצו אליו החברים בלילה זה [ליל שבועות]: נבוא לתקן תכשיטי כלה [היא המלכות] כדי

הערות והשוואות

שמים זו מחלוקת קורה ועדתו. לכאורה הוה לו לומר מחלוקת קורה ועדתו עם משה, כמו במחלוקת שלשם שמים נאמר מחלוקת הלל ושמאי. אך הענין, דהנה עיינו רואות כמה בעלי מחלוקת העומדים על הצדיקים ודוכים על הצדיק בגאווה ובוז, ומי יודע להבחין אם כוונתם כדי לקנות ולבנות צדיקי אמת אם כוונתם לשמים כאשר יגידו כפיהם כמה בני אדם שכוונתם לשמים, וגם לומדי תורה נמצאים במחלוקת זו באמרם כוונתם לשמים. אך בואת יבחנו אם אמת איתם שכוונתם לשמים, דהיינו אם אנו רואים שחברותם שלמה כולם כאיש אחד חברים בכל אופנים אזי בוודאי כוונתם שלימה לשמים, כי כן הוא הדרך של הצדיקים גמורים ואמיתיים שנפשם שגשגה וישמת נפשו ויגל בלבבו ויצפה עוד לגדולתו ויחנך את חבירו יותר מגופו, ולא יקנא איש באחיו בראותו גדולת חבירו ישמת נפשו ויגל בלבבו ויצפה עוד לגדולתו ויחנך את חבירו יותר ויותר, אבל אם אנו רואים בני אדם בעלי מחלוקת שאין להם התחברות רק להמחלוקת יבערו כולם כאחד, אבל בשאר התחברות לבביהם פרודות וחלוקות ולא יוכל אחד לראות בגדולת חבירו, ויתאוה תאוה להיקום אשר ברגליהם (ע"פ דברים יא, ו) - זה ממונו (ע"פ פסחים דף ק"ט ע"א), וגדולת חבירו יהי לו, זה האות שאש התבערה המצה ומריבה אשר תבער בערתם יחד שכם אחד אין זה כי אם רוע לב וזדון לבם הטיף קנאת איש מרעוהו לדבר על הצדיקים עובדי ה' באמת, וזהו שאמר התנא ואיזה מחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורה ועדתו, רצ"ל שהם היו ר"נ איש והתאוה כל אחד כהונה גדולה, כפירוש רש"י ז"ל (לקמן פסוק ו), ונמצא גם ביניהם היה לבם פרודות וחלוקות, רק נגד משה רבינו היו כולם כאחד בעצה רעה לחלוק עליו. וזהו קורה ועדתו, רמו כנ"ל שהיו לב קורה ועדתו נפרדות זה מזה, אבל צדיקים לבביהם דבוקות זה בזה וכל מעשיהם לשם שמים. וקל להבין. וראה גם באמרייפינתס החדש שער ב (אות ק"ז) שהביא מאמר זה בשם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע. [וגם בפירוש המלבי"ם על החורה (בפסוק זה) כתב כדברים האלה]. [יג] כן דק"ק גם במרכבת-המשנה [על אבות, לרבי יוסף אלשקר ז"ל] במשנה זו. [ותירץ שם, ש"אם תחקור בכל המחלוקות אשר בין הלל ושמאי בכל התלמוד לא תמצא שנשאר ביניהם כי אם שלושה ענינים] (עיי' במסכת שבת דף יד ע"ב), ואף שבוודאי היו חולקים בהרבה ענינים "אמנם תזרו והודו זה לזה, ולא נשאר ביניהם שום מחלוקת כי אם בשלושה מקומות, והם בטלים במיעוטם". וזהו הכוונה במשנה 'סופה להתקיים', שחזרו והודו זה לזה בכל מחלוקתם]. [יד] כדברי רבינו מצינו בפירוש רבי מתתיהו היצחרי [מגדולי ספרד בתקופת הריב"ש והרשב"ץ] על מסכת אבות (במשנה הג"ל, וז"ל: "...ולזה נראה לי שלקח [כדוגמא] לשם שמים מחלוקת הלל ושמאי ולא מחלוקת בית הלל ובית שמאי..."

גופניהו שהיה צל נקט התנא איזה נ מחלוקת הההיפוך היה הכפירוש אדמ"ו כ"ר שום נדנוד א השערה, על כן י שפירש רש"י (לפי שקר שאין בו ק בבוקר"ט) היה קץ מיד ונעשה דין קורה מעט מעורב (משך המחלוקת. במחלוקת קורה היה פיקח גדולו כל שהוא מאמת מחמת שיעקב אב (התפלל שלא יזכ שתמצא למחר בתנ אלא החברים, אשר הנהגת הלימוד (פרי קש ותבן מ'הלכה, שמקשט 'הכלה". ויש לציין מה שכו כתב גם האברבנאל (דף נט ע"א) שהיא אבינו ע"ה היתה ו לפי שהיו ביניהם לפ שקנתרנין הם ולא לי רביו גם כפירוש נו הנ"ל, ש"לפי שתלמי עצמם] לדוגמא נלמו והלל שלא שימשו כ במסכת ביצה (דף כ זוקן, אמרו לו, מה להם: נקבה היא ולו כן, כי ראה שלקנתר (אות ב). [יז] ז"ל ו

יח, שזה אמר
הים, וזה אמר
עורב בגיאיות
ם: שהיה קיום
; מפני שהיה
זה נתן קיום
כל כולה לשם
שמאי והלל

רבינו שיעקב
זה אמר הלכה
ז"ל [בחרגום]:
עוסקים בה...
כי זהו קישוטי
ל הראש [צריך
הודק בצד זה;
או זה עם זה;
: כך אמר רבי
: המלכות] כדי

שם שמים נאמר
ל: הצדיק בגאווה
ס כמה בני אדם
: איתם שכוונתם
שלימה לשמים,
את חבירו יותר
ל: ויתנשא יותר
וחד, אבל כשאר
- ברגליהם (ע"פ
ה: ומריבה אשר
דיקים עובדי ה'
י"נ איש והתאו
ת, רק נגד משה
ת: זה מזה, אבל
שער ב (אות קיז)
ח: כתב כדברים
ה: ש"אם תחקור
עיינ במסכת שבת
מחלוקת כי אם
בכל מחלוקתם].
ת: אבות (במשנה
ל ובית שמאי...

גופייהו שהיה צלול וברור לשם שמים, על כן
נקט התנא איזה מחלוקת שהיא לשם שמים זה
מחלוקת שמאי והלל דווקא.
וההיפוך היה מחלוקת קורח וכל עדתו
וכפידוש אדמ"ו וצוק"ל הנ"ל, שלא היה כלל
בו שום נדנוד אמת כלל וכלל אפילו כחוט
השערה, על כן לא היה [בן] קיום כלל, כמו
שפירש רש"י (לעיל יג, טז; ועיין סוטה לה). כל דבר
שקר שאין בו קצת אמת אין לו קיום, ומיד
בבוקר^ט היה קץ וסוף למחלוקת ונגמר הדבר
מיד ונעשה דין בהם. ואילו היה במחלוקת
קורח מעט מעורב באמת כל שהוא, היה חלילה
נמשך המחלוקת. ומאין היה נמשך זה שלא היה
במחלוקת קורח שום נדנוד אמת, והלא קורח
היה פיקח גדול^{יט} והיה לו לערב במחלוקתו
כל שהוא מאמת והיה לו קיום זמן מה, זה בא
מחמת שיעקב אבינו ע"ה ראה זה ברוח הקודש
והתפלל שלא יזכר שמו של יעקב במחלוקתם,

כידוע שמדת יעקב אבינו ע"ה היתה מדת
אמת^ט, ואילו היה נזכר שמו של יעקב אבינו
ע"ה היתה חיזוק חלילה למחלוקת. וזה שפירש
רש"י ז"ל: ולא נאמר בן יעקב לפי שיעקב
ביקש רחמים על עצמו, דייקא, שלא יזכר שמו
במחלוקתו של קורח וכו' - כדי שלא יהיה שום
תערוכת אמת כלל, וממילא תחבטל המחלוקת
תיכף ומיד, כנ"ל. L

עוד על פסוק הנ"ל: ויקח קורח בן יצהר בן
קהת בן לוי וגו' (טו, טז). פירש רש"י ז"ל:
ולא הזכיר בן יעקב, לפי שיעקב ביקש רחמים
וכו' ^{יט}. ויש לדקדק מה [ה]קושיא למה לא
הזכיר בן יעקב, מהיכי תיתי להזכירו, אדרבה
הא גופא קשיא למה הזכיר בן וגו' עד לוי^{יט}.
עוד יש לדקדק בפסוק ויקהלו על משה ועל
אהרן וגו' [כי כל העדה כולם קדושים וגו'
ומדוע תתנשאו על קהל ה'] (סס פסוק ג), ופירש

ביאורים

שתמצא למחר בתכשיטיה ובתיקוניה אצל המלך כראוי... ואין לך בעולם מי שיודע לתקן את תכשיטי הכלה
אלא החברים, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. וראה גם דבריו הקדושים של הרח"ו בפרי"ע-חיים שער
הנהגת הלימוד (פרק א דף פג טור ג), וז"ל: "גם העוסק בתורה צריך לכווין כי כל קושיא שמתרץ כהלכה מסיר
קש ותבין מ'הלכה', שהוא אותיות 'הכלה' העליונה, ומקשטה בכ"ד קישוטין... ובקראו 'הלכה' ישים לנגד פניו
שמקשט 'הכלה'". (טו) ומיד בבוקר - שכן אמר לו משה לקורח (פסוק ה): "בוקר יודע ה' את אשר לו...".
ניש לציין מה שכתב הרמב"ן (שם), שאפשר שהקטורת שהקריבו קורח ועדתו היתה הקטורת של שחרית, וכן
כתב גם האברבנאל. ובקטורת של שחר הלא נאמר (שמות ל, ז) 'בבוקר בבוקר', ומשם למדו במסכת פסחים
(דף נט ע"א) שהיא קודמת אף להקרבת התמיד. ואולי זהו כוונת רבינו "מיד בבוקר" (טז) שמדת יעקב
אבינו ע"ה היתה מדת אמת - כדאיחא בנוה"ק פרשת ויצא (דף קסא ע"א), וז"ל: "ודובר אמת (תהלים טו, ב)

הערות והשוואות

לפי שהיו ביניהם לפעמים עיצומים וניצוחים, כדאיחא בפרק המקדש (קידושין דף נב ע"ב) אל יכנסו תלמידי מאיר כאן,
שקנתרנין הם ולא ללמוד תורה באים". [וכנראה כוונתו להוכיח משם שיש תלמידים כאלה שהן קנתרנין. והביא
דבריו גם בפירושו נחלת-אבות [לדבריו האברבנאל] על מסכת אבות. וכעין זה כתב גם בתוספות-יוס"ט על המשנה
הנ"ל, ש"לפי שתלמידיהם לא שימשו כל צרכן, ומהם ואילך רבתה המחלוקת בישראל, לפיכך נקטינהו [להלל ושמאי
עצמם] לדוגמא [למחלוקת לשם שמים]". וכוונתו לדברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף פח ע"ב): "משרבו תלמידי שמאי
והלל שלא שימשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות". ויש להסמיק לזה גם את דברי הגמרא
במסכת ביצה (דף כ ע"א): מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביום טוב. חָבְרוּ עליו תלמידי שמאי
הזקן, אמרו לו, מה טיבה של בהמה זו [שכן לשיטתם אסור להביא עולות ביום טוב (עיי"ש בדף יט ע"א במשנה)]? אמר
להם: נקבה היא ולובחי שלמים הבאתיה [ושלמים מותר להביא ביום טוב גם לדעת בית שמאי (שם)]. ולפיכך אמר להם
כן, כי ראה שלקנתר הן באין (מאירי)]. [טז] ראה לשון המדרש המובא לקמן (הערה יח). [טז] ראה לעיל בכיאורים
(אות ב). [יז] ז"ל האור"ה חיים הקדוש על פסוק זה: "יש להעיר על דבר אמת, למה יזכיר ה' זכרון הצדיקים - יצהר

שרה, עד שעשה הקב"ה וצר קלסתר פנים של יצחק דומה לאברהם ממש, והכל מעידין שאברהם הוליד את יצחק (תנחומא תולדות א).

או למערב, ונראה דהנה איתא בזוהר הקדוש (סתרי תורה) דף פ' (ע"ב) דלוט הוא יצר הרע ואברהם הוא הנשמה.

→ והנה שמעתי בשם הבעל שם טוב

ז"ל פירוש הגמרא דשבת דף ע"ה (ע"א) שוחט משום מאי מחייב, רב אמר משום צובע כו', ופירשו התוספות אשוחט דעלמא קאי, ומה בעי תוספות בזה, אלא דבעי לומר דרך רמז דקאי על מלאך המות, דלעתיד ישחוט אותו השי"ת (סוכה נב, א; ב"ב טז, א), ואמר משום מאי מחייב, הלא ברא אותו השי"ת להסית לבני אדם כדי שיהא שכר ועונש, ואם כן עושה רצון קונו, ומשום מאי מחייב.

וזהו שפירשו התוספות אשוחט דעלמא קאי, רצה לומר על מלאך המות ששוחט לכל עלמא משום מאי מחייב, הלא נברא בשביל זה להסית לבני אדם, ואמר רב דחייב משם צובע, רצה לומר שצובע עצמו ומסית לבני אדם שיעשה מצות ומראה להם פנים כאלו עושים מצות, והוא לא נברא אלא להסית לבני אדם שיעברו עבירות, ולא שיצבע את עצמו כמו אוהב נאמן איש טוב ומסית לעשות מצות, ובשביל זה לא נברא ועל כן חייב, ודברי פי חכם חז"ל.

והיא לא היתה סומכת על הנס, אף על פי שכבר היה לה נס בבית פרעה על ידי מלאך לא היתה סומכת על הנס, ולא רצתה לא בהסתרה ולא במעשה אונס ח"ו, ואם כן אף שאצל אבימלך היתה טהורה במחשבה ובמעשה, היא לא רצתה בהסתרה עם אבימלך מפני ליצני הדור, ואם כן מעשה אבימלך לבד אין די שתפקדה בשביל זה אף שהיתה טהורה במחשבה ובמעשה, רק על ידי הסתרת פרעה שהיא גרמה ההסתר היתה טהורה במחשבה, ובמעשה אבימלך היתה טהורה במחשבה ובמעשה, ועל ידי מעשה שניהם אמר הקב"ה דין הוא שתפקדה שרה כנ"ל.

ד הפרד נא מעלי אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאלה (יג, ט), ובתרגום אם את לצפונא אנא לדרומא ואם את לדרומא אנא לצפונא, מה שאמר שני רוחות אלו ולא אמר למזרח

השוואות ומקורות

טז. ראה בבן פורת יוסף בסופו דף קכז טור א: ושמעתי ממורי פירוש הש"ס (שבת עה, א) השוחט דעלמא בתוסי שם, חייב משום צובע, וחד אמר משום נטילת נשמה וכו', כי היצר הרע נידון לעתיד, וקשה הא לכך נברא ונראה לומר שעשה עצמו ליצר טוב, וכו' ובוה יובן השוחט דעלמא חייב וקשה הא לכך נברא ומשני משום צובע, שהוא צבוע בדמות יצר הטוב, ועל ידי זה נוטל נשמה, ופריך וכו' ומשני אף נטילת נשמה, ודפח"ח.

על ל פי חילת פרעה ה אף ועד אבל סתרת ונזרע להיות לא א לא הסתר שהיא וב כ, אשתו ל וזה אלא שכבר עכ"ל גרמה

ונקיה השכל, על ידי ברהם, זה לה לבד, ז אונס שהיתה ה צער זעברה

200 אורח לחיים

מורה ארומ תיים זצ"ל
באל"ק זק"ק צאצא
ז"ל אלו מירבא בערנא

לך) על דברי הגמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי חיוב, משום לזבע, וכחצו החום' (ד"ה שוחט) אשוחט דעלמא קאני. והכוונה כי שוחט דעלמא רומז על מלאך המות שהוא הילר הרע, ואמרו חז"ל (בוכה נב.) דלעתיד לזא ישחוט אוחו השי"ת, ועל זה הקשה משום מאי חיוב, והלא הוא עושה רצון קונו וצשציל כך נצרח להסית לבני אדם לעצירה, ומשני משום לזבע, היינו שהוא לזבע את העצירה למלוא ומראה פנים לבני אדם כאלו עושים מצוות, וצשציל זה לא נצרח ועל כן חיוב, עכ"ד ודפח"ת.

אמנם מהו העלם היעולה צעד האדם שידע להכיר ולהצחין מהו מלוא ומכו עצירה, פוק חזי מה שכחצו באגרא דכלה צפרשתן, כי הכימן על זה הוא שיצחין האדם צעלמו כי באס גדלה תשוקתו כל כך גם לשאר המצוות באותן הענינים שהם צודאי מלוא כגון יציות ותפילין חזי הוא עוב, אך אס רואה שאינו משחוקק כל כך לשאר המצוות, יצין לאשורו שהתשוקה הזאת לאותו ענין הנדמה לו למלוא הרי הוא מפיתוי הילר להפילו צמכמורת, ותחחיה תעמוד הכברת, עכ"ד.

והגבה מחלוקת קרח ועדתו היה נראה צפניהם למלוא רצה שהיו מתאווים לעבוד עבודה כהונה בקרבנות וכדומה, ולזה אמר להם משה רבינו צוק"ר ויודע ה' את אשר לו, כי הרצה מן המצוות אינן עוהגות כלילה אלא ציוס, כמו יציות ותפילין שופר ולולב, וצכן נמחין עד הצוקר ונראה אס גם צשאר מצוות התורה הנוהגות ציוס אחס נגשים צתשוקה והתלהצות כזו, ומשם נדע אס מחלוקת זו הוא לשם שמים או לא.

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר צוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יצחר צו יקריב אליו.

של אהרן לשמור על נשמותיהם כלילה שהשאר בקדושתן וצמעלתן.

ויקח קרח, איתא צמדרש ילקוט (רמז תשג) אין ויקח אלא לשון פליגא, שלצו לקחו, שנאמר (חייב עו יצ) מה יקח לצך ומה ירזמון עיניך. וצריך ציאור היכן נרמז צפסוק זה ענין המחלוקת.

וי"ל על פי מה דאיתא צירושלמי (צרכות פ"א ה"ה) אמר רבי לוי, ליצא ועינא תרין סרסורין דחטאה, דכתיב (משלי כג כו) תנה צני לצך לי ועיניך דרכי תלורנה, אמר הקצ"ה אי יחצה לי לצך ועיניך אנה ידע דאת לי. ומעתה י"ל כי צדצר הזה נכשל קרח צרחותו גדולתן של משה ואהרן ונשיאוחו של אללפן, עינו ראתה ולצו חמדה רוצ כבודן ותפארתן, ודין גרמא דמקין שצא לחלוק על משה רבינו ונערד מן העולם, וכאשר הזהירו חז"ל (אצות פ"ד מכ"ח) הקנאה והתאוב והכבוד מויליחין את האדם מן העולם.

ולזה הסמיך המדרש ודרש מה יקח לצ"ך ומה ירזמון עיניך, ללמדינו כי כשלונו של קרח היתה מחמת שלא היו עיניו ולצו צרשותו, והציע צעין רעה על גדולתן של משה ואהרן, וצלצו חמד ונתאוב צמה שאינו שלו, וליצא ועינא תרין סרסורין דחטאה, ועל ידי זה נפל מדחי אל דחי עד שנערד מן העולם.

76 וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר צוקר ויודע ה' את אשר לו. ונתקשו המפרשים צטעס הדצר שציקש משה רבינו להמתין עד הצוקר.

ויבואר על פי מאמר ק"ז מרן הצעש"ע הקדוש זי"ע (הוצא צאורה לחיים פ')

אבות פרק רביעי

רע"ב

יט

76

(א) בן זומא אומר, איזהו חכם הלומד

מכל אדם, שנאמר מכל

מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה ל'.

(א) בן זומא. לפי שלא האריך ימים ולא

נשמך שיקרא רבי, היו קורין

אותו על שם אביו. וכן בן עזאי, ושניהם

שמש שמעון; איזהו חכם. הכי קאמר,

איזהו חכם שראוי שיהלל בחכמתו:

הלומד מכל אדם. ואף על פי שהוא קטן ממנו. שכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים

הדברים שחכמתו הוא לשם שמים ולא להחיות ולהתפאר בה: שנאמר מכל מלמדי השכלתי. וסיפא

לב אתרן

משנה א

77

איזהו חכם הלומד מכל אדם. יתבאר על

פי מה שכתב בערבי נחל (פי' שלח) הן

נודע שעל פי רוב היצר הרע כשנפתח לאדם

הוא מראה לו פנים על עבירה שהוא מנודה,

ונהיות כן מה יעשה האדם שלא יחטא, ומהיכן

יודע לו האמת, אמנם זה דרכו של היצר הרע

לסמא עיני האדם על עצמו בלבד, שלא יראה

שום חרפה על מה שהוא עושה בעצמו, מה

שאיין כן בראותו אדם אחר עושה כך, אזי מבין

מיד שהוא עבירה, כי היצר הרע אינו מסמא

עיניו מלהציט באחרים, אדרבה מסייעו

להכיר רעת חבירו כדי שיבא לידי שנאת

הבריות, ובכן זה המוצחן לאדם, כשאינו יודע

על איזה דבר אם הוא מהיצר טוב או מהיצר

רע, אזי ישיגת בזולתו, אם כשיעשה חבירו

פעולה זו תהיה המעשה בעיניו נבזה ונמאס,

ידע בצירור שזה ענת היצר הרע, עכ"ד.

וזהו ביאור דברי המשנה, איזהו חכם היודע

להתחכם על המלך זקן וכסיל היצר

הרע המסמא עינים שלא לראות האמת,

הלומד מכל אדם, היינו שהוא מתבונן

באחרים, אם מעשיהם מנחם חן בעיניו, ובה

יודע לנחור בטוב ולמאוס ברע.

L

*

ב איזהו חכם הלומד מכל אדם. ופירש

הברטנורא איזהו חכם שראוי

שיהלל בחכמתו. והקשה בתוספות יוס טוב

הרי כבר נאמר (ירמיה ט כג) אל יתהלל חכם

בחכמתו וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל

השכל יודע אותי. ואיך שייך כלל לחכם שיהלל

בחכמתו.

ויתבאר בהקדם מה שכתב העקרים (מאמר ג

פרק ה) לפרש הפסוק אל יתהלל חכם

בחכמתו וגו', כי כל אדם כשיש לו איזה מעלה

צריך להשפיע ממנו לזולתו, וזהו אל יתהלל חכם

בחכמתו" אם מחזיקו לעצמו, וכמו כן גבור

בגבורתו" עשיר בעשרו", לא יתהלל במעלות

אלו אם מחזיקם לעצמו, כי אם בזאת יתהלל

המתהלל השכל יודע אותי, היינו אם משפיע

מחכמתו וגבורתו ועושרו לאחרים כדי שיגיעו

בו אל תכלית השלימות השכל יודע אותי, אז

ראוי להתהלל המתהלל במעלות אלו, עכ"ד.

הרב"ש ל אגון ט"א גימ' ט"א

סני לז אגון - סניק ט/ג